

סדר
ט"ו בשבט

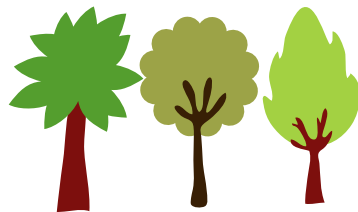

טבע עברי הינה עמותה המקדמת אחריות סביבתית יהודית בישראל. למן הקמתה, עוסקת העמותה בהעלאת השיח היהודי-סביבתי לסדר היום בחברה הישראלית, בהכשרת מנהיגות בתחום, ביוזמה ובהובלה של תכניות חינוכיות ובבניית תשתית לקשר עם התפוצות סביב "תיקון עולם" סביבתי. ככלל, הניעה טבע עברי מאות אנשים ללימוד ולעשייה סביבתית, וחשפה את החיבור בין זהות יהודית לאחריות סביבתית בקרב עשרות אלפים. 'שמיטה ישראלית' היא פרויקט הדגל של הארגון החל משנת תשע"ג. למערכי שיעור וחומרי למידה היכנסו לאתר www.tevaivri.org.il. ליצירת קשר: teva.ivri@gmail.com

תוכן עניינים

8	סדר ט"ו בשבט
13	שער ראשון - עצירה והתבוננות
19	שער שני - הכרת הטוב
23	שער שלישי - אחריות
27	שער רביעי - התחדשות
35	עושים - ט"ו בשבט
36	העצים באזור מגורי
37	חוברת טיולים בעקבות עצים
38	סיפורי בדים
39	לומדים ט"ו בשבט
40	לימוד א' - 'כי האדם עץ השדה'
44	לימוד ב' - שורשים - דורשים קהילה
47	שרים ט"ו בשבט
54	אגר פעילויות לט"ו בשבט

סדר ט"ו בשבט

מתחילת בריאתו של העולם לא התעסק הקדוש ברוך הוא אלא במטע תחילה וכך נאמר: "ויטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר" (בראשית ב, ח). אף אתם כשאתם נכנסים לארץ ישראל לא תתעסקו אלא במטע תחילה (ויקרא רבה כה)

מנחה:

מניין המנהג לחגוג ראש השנה לאילנות?
ט"ו בשבט נזכר לראשונה כראש השנה לאילן במשנה, כאחד מארבעה תאריכים הקובעים מתי מתחילה השנה לעניינים שונים:
"ארבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם.
בְּאֶחָד בְּנִיטָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים וְלַרְגָלִים.
בְּאֶחָד בְּאֵלּוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים, בְּאֶחָד בְּתִשְׂרִי.
בְּאֶחָד בְּתִשְׂרִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים וְלִשְׁמַטּוֹן וְלִזְבָּלוֹת, לְנִטְיָעָה וְלִירְקוֹת.
בְּאֶחָד בְּשָׁבָט, רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, בְּחַמְשָׁה עָשָׂר בּו." (מסכת ראש השנה א, א)

"ראש השנה לאילן. מאי טעמה? אמר רבי אלעזר, אמר רבי אושעיה: הואיל ויצאו רוב גשמי שנה. היינו: שכבר עברו רוב ימות הגשמים, שהוא זמן רביעה ועלה השרץ באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה". (ראש השנה, יד, רש"י)
"חד אמר: כבר יצאו גשמי שנה כולה וכבר רובה של תקופה מבחוג. וחורנה אמר: עד כאן היו חיינ ממי השנה שעברה, מכאן ואילך היו חיינ ממי השנה הבאה". (ירושלמי, ראש השנה, פרק א)

מנחה:

כאשר ישבו בני ישראל בארצם, הם היו מחוברים לטבע הסובב אותם ולעונות השנה המתחלפות. הם הבחינו כי בסביבות אמצע חודש שבט כבר ירדו רוב גשמי אותה שנה והפירות החדשים מתחילים לפרוח ולחנט. לפיכך נבחר ט"ו בשבט להיות הגבול בין הפריחה של השנה שעברה ובין הפריחה של השנה - מהפירות שחנטו עד ט"ו בשבט יינתנו תרומות ומעשרות על חשבון השנה הקודמת, ומהפירות שיחנטו מט"ו בשבט והלאה יינתנו תרומות ומעשרות על חשבון השנה הזאת. כך גם לענייני ערלה ונטע רבעי, ויש אומרים גם לענייני שמיטה.

עוד משהו

תרומות ומעשרות הם חלקם של הכהנים, הלויים והעניים מתוך היבול החקלאי הגדל בארץ ישראל, כפי שמצווה בתורה ובספרות ההלכה.

ישנם שתי תרומות ושני מעשרות:

תרומה גדולה – כמות כל שהיא מהפירות (חז"ל אמדו אותה בערך בשני אחוזים מהיבול) שאותה נותן בעל השדה לכהן.

מעשר ראשון – עשרה אחוזים מכלל הפירות אותם מביא בעל השדה ללוי.

תרומת מעשר – אחוז אחד מכלל הפירות, עשירית מתוך המעשר שקיבל הלוי מבעל השדה, והוא ניתן לכהן. **מעשר שני או מעשר עני** – עשרה אחוזים מכלל הפירות בשנים א, ב, ד ו-ה ניתנים לבעל השדה לאוכלו במקום המקדש (מעשר שני), ובשנים ג ו-ו הם ניתנים לעניים (מעשר עני). התאריך הקובע לענייני תרומות ומעשרות הוא ט"ו בשבט – מהפירות שחנטו עד ט"ו בשבט יינתנו תרומות ומעשרות על חשבון השנה הקודמת, ומהפירות שחנטו מט"ו בשבט והלאה יינתנו תרומות ומעשרות על חשבון השנה הזאת.

ערלה ונטע רבעי

על פי ההלכה פירות האילן אסורים באכילה בשלוש השנים הראשונות לנטיעתו והם נקראים **ערלה**. כאשר מסתיימות שלוש השנים, נקרא האילן **נטע רבעי** וכל הפירות היוצאים ממנו הם קודש, ויש לאוכלם בירושלים בטהרה או להמירם בכסף בשווי הפירות, ובכסף לקנות מוצרי מזון בירושלים ולאוכלם שם בטהרה. ספירת שנות ערלה ונטע רבעי נעשית על פי ט"ו בשבט, על כן גם כשהסתיימה השנה השלישית של העץ, הפירות שצומחים עליו עדיין נחשבים לפירות של השנה הקודמת והם ערלה עד לט"ו בשבט. מט"ו בשבט הפירות שחנטו וגדלו על העץ נחשבים כבר לפירות של השנה הרביעית והם קדושים בקדושת נטע רבעי.

שמיטה

שנת השמיטה דורשת מהחקלאי להפקיר את הפירות לכל דורש. פירות אלו קדושים בקדושת **שביעית** ולכן אסור לסחור בהם, לאבד אותם שלא בדרך אכילה, לנהוג בהם בביזיון או להוציאם לחוץ לארץ. רוב הפוסקים סוברים שט"ו בשבט הוא תאריך קובע לעניין שביעית, דהיינו, פירות שחנטו בשנה השישית וגדלו בשנה השביעית עד ט"ו בשבט שייכים להפרשת תרומות ומעשרות של השנה השישית. וכן, פירות שגדלו בשנה השמינית אך חנטו לפני ט"ו בשבט של אותה שנה, דינם כפירות שגדלו בשנת השמיטה וחלה עליהם קדושת פירות שביעית על כל המשתמע בכך.

חניטה

חניטה היא השלב הראשון בהתהוות הפרי: נשירת הפרחים והגעת חומרי מזון אל התאים המתחלקים לצורך היווצרות הפרי. לאחר מכן עובר הפרי שני שלבים נוספים – גדילה והבשלה.

מאיירת: שני עצמון

שניים עשר ירחים

מילים ולחן: נעמי שמר

יש לי חג

מילים ולחן: נעמי שמר

יש לי יום יום יום חג...

הנה היום חלף הלה הגשם
ובפרוס חפרה גדולה תלויה
אל החלון חפצת נפשי נגשת
וזהו כל החג - הללויה

יש לי יום יום חג...

הללויה בגלל דברים פאילה
הללויה אני עדין שר
הללויה יום יום ואיזה פלא
הללויה לחג שלא נגמר

כשתיאלם תרועת הפסטיבלים
ולבלבו שירי אהבתי
אני יכול לשמח איה שצא לי
וזהו זה החג האמתי

יש לי יום יום חג
יש לי חג יום יום
יש לי יום יום חג
הללויה

התינוקות פתאום יודעים ללכת
ובני השש יודעים פתאום לקרא
והאופה אופה לי את הלחם
וזהו זה החג בהדרו

באיך הפל צמח
בסיון הבכיר
בתפוח ואב שמחנו
אחר קציר.

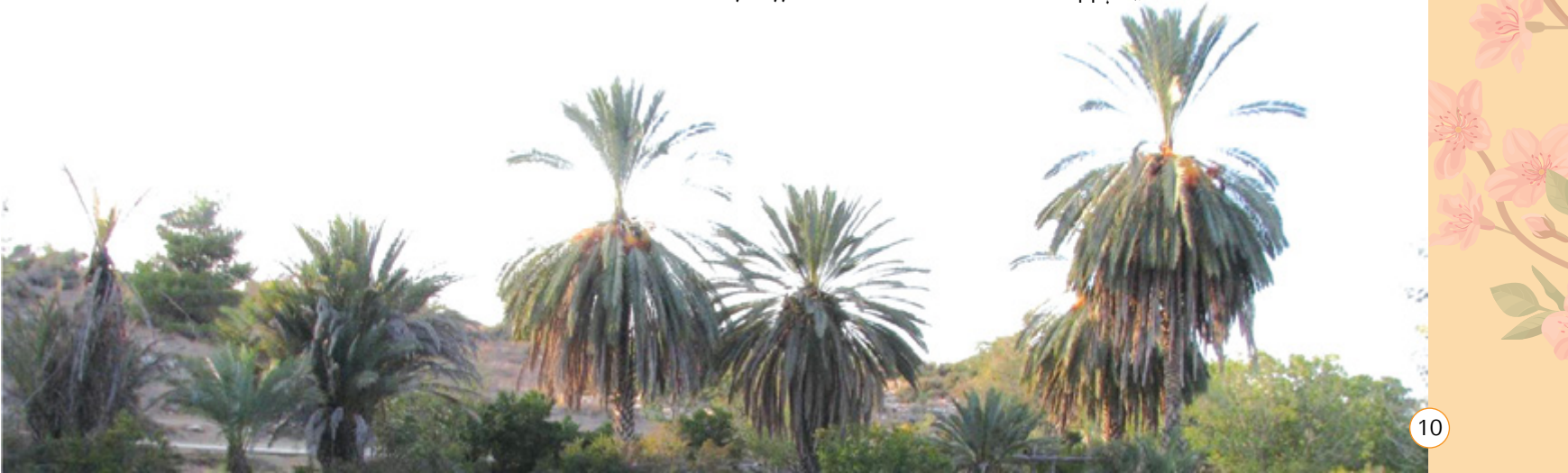
תשרי, חשון, פסלו, טבת
חלפי חלפי ביעף
גם שבט, אדר, ניסן, איך
סיון, תפוח ואב.

ובבוא אלול אלינו
ריח סתו עליה
והתחלנו את שירנו
מהתחלה...

בתשרי נתו הדקל
פרי שחום נחמד
בחשון ירד יורה
ועל גגי קצד

בכסלו נרקיס הופיע
בטבת ברד
ובשבט חפרה הפציעה
ליום אחד.

באדר עליה ניחות
מו הפרדסים
בניסן הוינפו בכח
כל החרמשים

השקדיה פורחת

מילים: ישראל דושמן
לחן: מנשה רבינא

השְקֵדִיָּה פּוֹרַחַת,

וְשֶׁמֶשׁ פָּז זֹרַחַת.

צְפָרִים מֵרֹאשׁ כָּל גֵּג

מְבַשְׂרוֹת אֶת בּוֹא הַחֶג:

ט"ו בשבט הגיע - חג האילנות!

הָאָרֶץ מְשׁוֹעֵת:

הַגִּיעָה עֵת לְטַעַתוֹ

כָּל אֶחָד יִטַּע פֶּה עֵץ,

בְּאֵתִים נֶצַח חוֹצֵץ:

ט"ו בשבט הגיע - חג האילנות!

נִטַּע כָּל הָר וְגִבְעוֹ,

מִדָּו וְעַד בְּאֵר-שֶׁבַע;

וְאֶרְצוֹ שׁוֹב יִרְכֵשׁ -

אָרֶץ זֵית יִצְהָר וְדָבֵשׁ.

ט"ו בשבט הגיע - חג האילנות!

קורא/ת:

בשנות הגלות הארוכות נשתמר ט"ו בשבט כיום של ביטוי הגעגועים לארץ ישראל ולפירותיה. מהפך אמיתי עבר על החג בסביבות המאה השש עשרה - אז הנהיגו המקובלים בצפת את סדר ט"ו בשבט, שבמהלכו מברכים על שלושים מיני פירות ועוברים לאכילתם בכדי להשפיע חסד על פירות ארצנו ועל הפירות הרחניים בעולמות העליונים.

קורא/ת:

עם שיבת העם היהודי לארצו ותחילת המפעל הציוני, שוב שינה ט"ו בשבט את אופיו ו"רד אל הקרקע". העם המבקש להתחדש בארצו העניק לט"ו בשבט משמעות מעשית - מועד שבו יוצאים כל ילדי ישראל ונוטעים עצים בארצם, ובכך מכים הם עצמם שורש באדמה הקדושה ומסייעים בבנייתה ובהפרכת שממותיה.

קורא/ת:

בשנים האחרונות, עקב עליית המודעות למשבר האקולוגי ההולך ומחריף, קיבל ט"ו בשבט תפנית נוספת על ידי רבים, והפך למעין "יום כדור הארץ" יהודי. ביום זה אנו מזכירים לעצמנו כי המציאות כולה מורכבת מיחסי גומלין, וכי לאילנות באשר הם ישנו תפקיד מרכזי בשמירת האיזון במערכת שבה אנו חיים. כריתת יערות והרס הטבע אינם אלא כריתת הענף שעליו אנו יושבים, ולכן יש לעצור תופעות אלו.

"ט"ו בשבט הגיע חג האילנות" -
חג האילנות באשר הם, חג לכל
אשר חיותו תלויה באילנות, חג
לכל אשר האילנות שואבים את
חיותם מהם - חג לעולם שבו
האיזון נשמר והאדם והטבע חיים
בהרמוניה .

במרכז הסדר נהוג לשתות ארבע כוסות יין. הכוס הראשונה כולה יין לבן, הכוס השנייה רובה לבן ומיעוטה אדום, הכוס השלישית רובה אדום ומיעוטה לבן והכוס האחרונה כולה יין אדום. לארבע הכוסות של הסדר משמעויות וטעמים שונים:

טעם אחד הוא עונות השנה – מן הלבן המסמל את ענני החורף ואת שלגיו, אל הוורוד המסמל את הניצנים מבשרי האביב, דרך האדום המסמל את הקיץ וכלה באדמדם המסמל את הסתיו. על פי המקובלים, הלבן מסמל את הצד הרוחני ביותר ואילו האדום הוא הצד החומרי, הקשה מכולם ומחייב תיקון. רעיון נוסף הוא כי ארבע הכוסות מסמלות את ארבע התקופות בתולדות ישראל שניתן להן ביטוי בגלגולי החג: תקופת המשנה והתלמוד, ימי הגלות, ראשית הציונות וימינו אנו.

מנחה:

סדר ט"ו בשבט, כסדר פסח, נערך סביב ארבע כוסות – ארבעה שערים של משמעות. בסדר זה בחרנו להקדיש כל כוס, כל שער, לרעיון אחר של אהבת הטבע ושמירה על הסביבה. נצא למסע משותף של עצירה והתבוננות ביופייה של הארץ, מסע של הכרת הטוב אל מול כל השפע הזה, מסע של מחויבות עמוקה לשמירה על הקיים לצד קריאה להתחדשות מתמדת. נצא ביחד למסע של אהבה ומחויבות.

קוראת:

יהי רצון, שבעבור עריכת סדר זה, בזכותן של ארבע כוסות ובסגולתם של פירות ארץ-ישראל, נזכה להגשמת כל ערכינו. שכל אישה ואיש, שכל עץ ואילן, ייתנו את פריים המיוחד להם, בקהילה ובטבע לאהבה ולהנאה מאילנות ארץ ישראל. שתתחדש עלינו שנת אילן טובה ושופעת ברכה עד בלי די. אמן.

(מתוך סדר ט"ו בשבט של חברת המתנ"סים/ יעקב מעוז)

סיון הר-שפי

ההתחלה תהיה שמטה
נרפה ונפצר לזרמים
לא צהרוק שנים לתלמים
נתו לה לעקל את השורות
בהתחלה נתו לה מנוחה
אחר כה נעבד בה שנים
כמים אחדים
העשב יעלה פרא
התיה תרצה
המים ישמעו וימעו
יפרץ צבית
בסלון לעיני כל
יפלו בפתורים, יעלו פרחים
ללא מבוכה
היא תיניק אותנו מדבש החלב.
ההתחלה תהיה שמטה
כבשנת שכה
מכיו את עצמו בעמק
חצל מפוחיו.

שער ראשון

עצירה
והתבוננות

חלקת אלוהים

מילים: יהורם טהר לב
לחן: נורית הירש

מַעֲיֵן יְדַעְתִּי בְּיוֹן עֲשֵׂבֵי הַבֵּר
בְּתוֹךְ הַשֶּׁקֶט הַכָּחַל
לוֹ יְדַעְתִּי כִּנְהַ לְחַיּוֹת
לִנְבֵעַ וְלַעַד לֹא לַחֲדוּל.
הַיָּמִים שֶׁעוֹד נוֹתְרוּ לְאַהֲבָה
חוֹמְקִים מִבְּיּוֹ הַאֲצִבְעוֹת
וְהַנְּחִנוּ לֹא נִבְשָׁשׁ
לֹא אוֹת וְאֵף לֹא רִמְזָה לְבִאוֹת.
חֲלֻקַּת אֱלֹהִים וּפְסַת שְׁמַיִם
דָּבָר לֹא אֲבַשֵּׁשׁ כִּי אֲבֹן קִטְמָה
כְּאִשֵּׁי לְהַנִּיחַ בְּצֵל הַצֵּיט
וְלִשְׁקֵט אַרְבָּעִים שָׁנָה.

מַעֲיֵן הִיָּה לִי בְּיוֹן עֲשֵׂבֵי הַבֵּר
פְּנֵת יְלָדוּת נְאֻמָּנָה
בְּלִבִּי רוֹגַעַת לַעַד
חֲלֻקַּת הָאֱלֹהִים הַקַּטְנוּטָנָה.

חֲלֻקַּת אֱלֹהִים וּפְסַת שְׁמַיִם...

מִי זֶה יִשָּׁח אוֹתִי
אֵל אוֹתָהּ הַשְּׁלֵחָה שֶׁיְדַעְתִּי
אֵל הַדְּמָמָה.
אֵל חֲלֻקַּת הַקְּמָה,
אֵל עֲרֵשׁ יְלָדוּתִי.

מנחה:

ט"ו בשבט מזמין אותנו לעצור לרגע את המרוץ ולהתבונן.
להתבונן בארצנו, על נופיה ונפלאותיה.
להתבונן בעצמנו ובמקום שאנו ממלאים בעולם.
להתבונן באופן שבו עיצבו אותנו נופי ילדותנו והפכו אותנו
למי שאנחנו כיום.
לבחון האם אנו מתייחסים אל אותם הנופים כאל מובן
מאליו או לוקחים עליהם אחריות, בשביל ילדינו.
נרים כוס למען הנוף והחוויות הסביבתיות של ילדינו - כוס
של מחויבות לשמירה על נוף ילדותם למענם, למען הדורות
הבאים ולמעננו;
לחיים!

ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא פרי הגפן!

שותים כוס יין ראשונה כולה לבן

בחולות

מילים: חיים חפר
לחן: עממי צרפתי

הייתי לה צביטה נתנו - בחולות
וכך נולד לנו הגן - בחולות
חלפו לילות, חלפו ימים
ובני גם הוא אינו תמים
בליל אביב, בליל קסמים.
גם הוא הולך לו לפעמים
בחולות.

אני זוכר איה שרתי שם - בחולות,
את עלומי השארתי שם - בחולות,
גם לנכדי אני אוהב:
לו רק אני צעיר יותר
הייתי את הפל מוכר
ובדבר אחד בוחר:
בחולות.

עוד יש מקום לאהבה - בחולות
תדעו לכם שאז מצוה - בחולות
הזמן עובר מהר כל כך,
והוא הרי אוהב אותך
אל החולות לנו אם כך,
לפני שאיזו עיר תצמיח - בחולות.

היה זה פתצות הליו - בחולות
כשאני יצא לו לטייל - בחולות
ועל ראשו מנצעת קש,
ולשפתיה טעם דבש
וכשחנץ אותה מפש,
בהולם לבבה הוא חש
בחולות.

כך נולדתי אני - בחולות
עלפת החן הייתה אפי - בחולות
ולא צריה להיות נביא
האיש שהוא היה אבי
חלוץ נחמד ולבני,
אל העולם אותי הביא
בחולות

וכך בנוי הם את ביתם - בחולות
ובית אחר בית קם - בחולות
וכשצמחו פאן רחובות,
הלכתי בדרגות אבות
ורק הנתיבי למצוות,
התחלתי ילדות לצבט
בחולות

קוראת:

מתוך דברי ס. יזהר בנאום בכנסת 12.6.1962

ארץ נושבת בלי פרחי בר - מחנק בה. ארץ שאין
בה משברוח פתוח, בלתי-מופרע - תהיה מלון ואל
מולדת.

ארץ נושבת שהכול בה כביש ומדרכה והרגשת
הכול-גמור-לי-כאן תאכל כל חלקה טובה בלב
צעירה.

ואילו חורף חורף הולכים ומושמידים פרחי הבר בארץ
ביד גסה ורחבה.

לא יארכו הימים וכלנית ורקפת ונרקיס, מן הרגילים
והנפוצים והאופייניים ביותר לארץ - יעלמו וישארו
רק כמוציג מוזיאון.

כמה מיני אירוס כבר נשמדו. צבעוני הגבעות מושמד
והולך...

תקצר השעה מלפרט כל המקומות שהושחתו
בעבר ושעומדים להיות מופסדים מחר -מחרתיים,
עם כל תכנית פיתוח נפסדת, עם כל העברת
קרקעות. אם לא יעשה בעוד מועד, יתברר שהרוצה
ליהנות מיפי יער בהר - ייסע לחוץ-לארץ. הרוצה
לרחוץ בים מסביר פנים - ייסע לחוץ-לארץ. הרוצה
לנשום נשימת רוחה וירוקה בארץ רעננה - ייסע
לחוץ-לארץ...

צריך לקיים כפי שהם - אזורים שלמים, שאפשר
לעבור בהם מבלי לראות ומבלי להיתקל לא במתקני
אדם ולא בפליטת עסקנותו. מקומות שהטבע
שבהם נאמן עד כדי כך שיהיה דולה את הנאמן
שבאדם. שיהיה לו מגע טבעי ותמים עם החי
והצומח במקום חיותו הנכון..."

קורא/ת:

אין כרבי נחמן מברסלב המעודד אותנו לצאת אל בין היערות והצמחים:

"פי דע, פי כל רועה ורועה יש לו נגון מיוחד לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, פי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד, ושהיא צריכה לאכלו. גם אינו רועה תמיד במקום אֶחָד. ולפי העשבים והמקום שרועה שם, כן יש לו נגון פי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר שזה בחינת פרקן שירה ומשירת העשבים נעשה נגון של הרועה".
(רבי נחמן מברסלב, ליקוטי מוהר"ן, תניינא סג)

קורא/ת:

הקרבה אל הבריאה מעוררת בנו הכרת תודה על יופיו של העולם והבנה כי כל עשב ועשב, כל חיה לסוגיה הם ייחודיים וחשובים להמשך קיומו של העולם. יפי בריאה מעדן את הרגש הדתי ואת הכרת הטוב:

"ובשוב דעתו אל מקור הטבע, מעשה ידי יוצר, ישובו אליו כל חמדות הנפש הטבעיות, רגשי קודש והתרוממות נפש אל אל אלים. וכל מידות טובות הטבעיות אשר לאדם הישר, אשר לא השחית דרכו על ידי עזיבתו אורח ישרים הסלולה."
(הראי"ה קוק, עין אי"ה - ברכות, כרך ב ירושלים תש"ן, עמ' 297)

שירת העשבים

מילים ולחן: נעמי שמר
(ועל פי דברי ר' נחמן מברסלב)

דע לה	ובשמחה לעבד
שכל רועה ורועה	את ה'
יש לו נגון מיוחד	ומשירת העשבים
משלו	מתמלא הלב
דע לה	ומשתוקק
שכל עשב ועשב	ובשהלב
יש לו שירה מיוחדת	מן השירה מתמלא
משלו	ומשתוקק
ומשירת העשבים	אל ארץ ישראל
נעשה נגון	אור גדול
של רועה	אזי נמשך והולך
כפה יפה	מקדושתה של הארץ
כפה יפה ונאה	עליו
כששומעים השירה	ומשירת העשבים
שלהם	נעשה נגון
טוב מאד	של הלב
להתפלל ביניהם	

מנחה:

הפירות שייכים למימד הארצי, הגשמי והחומרי ביותר של עולמנו – האכילה. אך בט"ו בשבט אנו מוסיפים לאכילת הפירות מימד נוסף, ובו הם מסמלים את ארבע ההוויות של עולמנו:

עולם האצילות – הוא עולם הרוח שאין בו מימד חומרי כלל ולכן אף פרי אינו מסמל אותו.
עולם הבריאה – שאין בו קליפה כלל, ואותו מסמלים פירות הנאכלים בשלמותם ולא נשארת מהם פסולת, למשל: תאנה, ענב, תפוח, לימון, אגס, חבוש, תות או אוכמנייה.
עולם היצירה – שהעיקר בו הוא היסוד הרוחני, ואותו מסמלים פירות שקליפתם והמעטפת שלהם נאכלות ואילו תוכם, הגרעין, הוא פסולת, למשל: תמר, זית, שיזף, גודגדן, אפרסק, שיזף, משמש, שסק או עוזרר.
עולם העשייה – שבו צריך להתאמץ כדי לחשוף את הרוחניות, ואותו מסמלים פירות שתוכם נאכל וקליפתם היא הפסולת, למשל: פיסטוק, רימון, אגוז, פקאן, פירות הדר.

מנחה:

הבה ונאכל מפירות ארצנו.

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שבכוח סגולת אכילת הפירות יתמלאו האילנות מעוז שפע הודם, לשוב שנית ולהגדילם ולהצמיחם מראשית השנה ועד אחרית השנה, לטובה ולברכה, לחיים טובים ולשלום." (תיקון ט"ו בשבט, חמדת הימים)

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא פרי העץ!

אוכלים מפירות הארץ – נוהגים לאכול תחילה פרי משבעת המינים (זית, תמר, ענב, תאנה או רימון) או פרי חביב אחר

בתיאבון!

עוד משהו

סדר הקדימות בברכות

שבעה מינים הזכירה התורה בשבח ארץ ישראל: "פי ה' אֱלוֹהֶיךָ מְבִיאֶךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה... אֶרֶץ חֹטֵה וּשְׁעֵרָה וְגִפְן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן, אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וַדְבָשׁ" (דברים ח, ז-ח). וכיוון שמינים אלו נזכרו לשבח, הרי שכאשר אדם עומד לאכול שני מיני פירות, מצווה שיברך על הפרי שנשתבחה בו ארץ ישראל, ובברכתו יפטור את המין השני. למשל, אם הביאו לפניו ענבים ותפוחים, יברך על הענבים ויפטור בברכתם את התפוחים.

ואם באו לפניו שני מינים משבעת המינים, יברך על הקרוב יותר למילה 'ארץ', שכל הקרוב יותר ל'ארץ' חשוב יותר. לפיכך סדר הקדימה הוא כדלהלן: זית, תמר, ענבים, תאנה ורימון. וכאשר יש לפניו פרי החביב עליו יברך עליו תחילה.

ואם יש לפניו פירות אדמה ופירות עץ - אם שניהם חביבים עליו במידה שווה, עדיף לברך על פרי העץ תחילה, כי ברכתו מבוררת יותר. אבל אם פרי האדמה חביב עליו יותר, עדיף לברך תחילה על פרי האדמה, שהואיל והוא אינו פוטר את פרי העץ בברכתו, מוטב שיקדים לברך על מה

ארץ חיטה ושעורה

מילים: מן המקורות
לחן: עממי

אֶרֶץ חֹטֵה וּשְׁעֵרָה וְגִפְן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן
אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וַדְבָשׁ

תפוחים ותמרים

מילים: איתנו גלס
לחן: רמי קליינשטיין

אִם תֵּלֵךְ אֶל הַשּׁוּק
תִּרְאֶה אוֹתָהּ בּוֹכָה
אִשָּׁה יָפָה בְּיוֹן הַפְּרוֹת
מוֹצִיָּאה עוֹד מִמַּחְטָה

אֵתָה רוֹצֶה יִלְדָה נְעֵרָה
קְפוּאָה וּגְלִי קִמְטִים

קחי לך תפוחים ותמרים...

וְהִיא פֹה מַחְפָּה
בְּיוֹן דּוֹכְנֵי שְׁנָקִים
שְׂאֵתָה תִרְצֶה
אוֹתָהּ אֶהוֹבָה
בַּסּ כְּשִׁנּוֹת וּמֵתָאִים

הַרוֹכְלִים לָהּ צוֹעֲקִים
מָה קָרָה לָךְ תְּמִידָה
זֶה אֶהוֹבִי שְׁלֹא רוֹצֶה
הוּא מַצָּא לוֹ נְעֵרָה

קחי לך תפוחים ותמרים
המתיקו את יומך
הוא לא שונה את הפאב
שפתרוצץ אצלך בלב

קחי לך תפוחים ותמרים...

הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵשׁ
שְׁלֹא אוֹהֶב אוֹתָהּ
שְׂמֵלֵת פְּרָחִים, לְחִיּוֹם שׁוֹשְׁנִים
לָךְ לֹא מַסְפִּיקִים
אֵתָה רוֹצֶה אִשָּׁה פֶּלֶקֶט
בְּלִי נִסְיוֹן חַיִּים

תפילה

לאה גולדברג

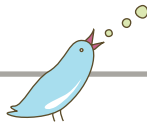
למַצְנֵי, אֱלֹהֵי, בְּרַד וְהַתְּפַלֵּל
עַל סוּד עֲלֵה קָמֵל, עַל נֶגַה פְּרִי
בְּשֵׁל,
עַל הַחֲרוּת הַזֹּאת: לְרֵאוֹת, לְחוּשׁ,
לְנִשְׁם,
לְזַעַת, לְיַחַד, לְהַכְשֵׁל.

לְמַד אֶת שְׁפִתוֹתַי בְּרִכָּה וְשִׁיר הַלֵּל
בְּהַתְחַדֵּשׁ זְמַנְךָ עִם בְּקָר וְעִם לַיִל,
לְבַל יִהְיֶה יוֹמֵי הַיּוֹם כְּתַמּוּל
שְׁלֵשׁוּס.
לְבַל יִהְיֶה עָלַי יוֹמֵי הַרְגֵל.

שער שני

הכרת הטוב

אחלה עולם...

וְכָל צְבָעֵי הַקְּשֻׁת, יָפִים וְחֻדְשֵׁים
פְּרוּסִים אַחֲרֵי הַגֶּשֶׁם עַל פְּנֵי הָאֲנָשִׁים
וְהַיּוֹם כֹּה יָפֵה, וְעַל לִי כָּךְ
לוֹמֵר שְׂאֵנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ

הַשְּׂמִים כְּחֵלִים, עֵנָן הוּא לָבֵן
וְהַבְּקָר כְּהִיר, וּבְלִילָה אֲשֶׁן
וְאֶחְלֵם לְעֶצְמִי, אֵיזָה אַחְלָה עוֹלָם
אֵינִי שָׂר לְעֶצְמִי וְשָׂר לְעֶצְמִי, אֵיזָה
אַחְלָה עוֹלָם

אחלה עולם...

וְכָל צְבָעֵי הַקְּשֻׁת, יָפִים וְחֻדְשֵׁים
פְּרוּסִים אַחֲרֵי הַגֶּשֶׁם עַל פְּנֵי הָאֲנָשִׁים
וְהַיּוֹם כֹּה יָפֵה, וְעַל לִי כָּךְ
לוֹמֵר שְׂאֵנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ

וְהִנֵּה תִינוּקוֹת בּוֹכִים בְּמִטָּה
מָה שָׂהֵם יִלְמְדוּ לְעוֹלָם לֹא אֲבַע
אִז אֵינִי שָׂר לְעֶצְמִי, אֵיזָה אַחְלָה עוֹלָם

איזה אחלה עולם

מילים: ג'ורגי וייס ובוב תייל
לחן: ג'ורגי וייס ובוב תייל
תרגום: מאור כהן ועלי מוהר

כְּשֶׂאֵנִי רוֹאֶה בְּחֻלוֹנִי
עַץ שְׂמֹרִיק לָךְ וְגַם לִי
אֵינִי שָׂר לְעֶצְמִי, אֵיזָה אַחְלָה עוֹלָם
הַשְּׂמִים כְּחֵלִים, עֵנָן הוּא לָבֵן
וְהַבְּקָר כְּהִיר וּבְלִילָה אֲשֶׁן
וְאֶחְלֵם לְעֶצְמִי, אֵיזָה אַחְלָה עוֹלָם

מנחה:

ט"ו בשבט מזמין אותנו לחזור לתמימות, לתחושת הפליאה והכרת הטוב אל מול המציאות.
נשתה כוס שנייה לחיי תחושת הפליאה וההודיה על העולם היפה והמגוון שבו אנו חיים.
נרים כוס של שמחה ושל תודה -
על ארצנו הנהדרת, על הריה ועמקיה;
על מגוון האילנות, הצומח והחי המביאים ברכה ואיזון לעולם;
על הסוד הטמון בכל אבן, על שירת הבריאה;
נרים כוס של מחויבות לא לחדול מלהלל ולהודות.
לחיים!

שותים כוס יין שנייה - רובה לבן מיעוטה אדום

קוראת:

ברכי נפשי

בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת ה', ה' אֱלֹהֵי גִדְלַת מֵאֵד הַיּוֹד וְהַדָּר לְבִשְׁתִּי:
עֵטָה אֹזֵר פְּשִׁלְמָה נֹטָה שְׁמִימִים כְּיָרִיעָה:

הַמְקַרְהַ בְּמִיָּם עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׁם עֲבִים רְכִיבֹו הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ:
עֵשָׂה מְלֹאכָיו רַחוּת מְשֻׁרְתָיו אֲשֶׁר לַהֵט:

יִסַּד אֶרֶץ עַל מְכוּנָיָה בֵּל תַּמּוּט עוֹלָם וְעַד:

תְּהוֹם כְּלָבוּשׁ כְּפִיתוֹ עַל הָרִים יַעֲמֵדוּ מַיִם:

מִן גְּעַרְתָּךְ יִנוּסוּ מִן קוֹל רַעֲמְךָ יַחְפְּזוּ:

יַעֲלוּ הָרִים יִרְדוּ בְּקַעֲוֹת אֶל מְקוֹם זֶה יִסְדַּת לָהֶם:

גְּבוּל שְׁמֹתַי בֵּל יַעֲבִרָן בֵּל יִשְׁבֹּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ:

הַמְשַׁלַּח מַעֲנִימִים בְּנַחְלִים בֵּין הָרִים יְהַלְכוּ:

יִשְׁקוּ כָּל חַיֵּי שָׂדֵי יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צְמָאִם:

עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכֹּן מִבֵּין עֲפָאִים יִתְנוּ קוֹל:

מְשַׁקָּה הָרִים מְעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרֵי מַעֲשָׂיו תִּשְׁבַּע הָאָרֶץ:

מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבַהֲמָה וְעֹשֶׂב לְעִבְדַת הָאָדָם

לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ:

וַיִּין יִשְׁמַח לִבֵּב אָנוּשׁ לְהַצְהִיל פְּנִים מְשֻׁמָּן

וּלְחֶם לִבֵּב אָנוּשׁ יִסְעַד:

יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אֲרָזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטַע:

אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָה:

הָרִים הַגְּבוּהִים לִיַּעֲלִים סְלַעִים מְחֹסָה לְשִׁפְנִים [...]

אֲשִׁירָה לַה' בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה לְאֱלֹהֵי בְעוֹדֵי:

יַעֲרֵב עֲלָיו שִׁיחֵי אֲנָכִי אֲשַׁמַּח בַּה':

יִתְמוּ חֲטָאִים מִן הָאָרֶץ וְיִשְׁעִים עוֹד אֵינָם ב

בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּ יְ-ה:

(תהילים מזמור קד, פסוקים א-יח, לג-לה)

עוד לא תמו כל פלאיך

מילים: יורם טהרלב

לחן: רמי קליינשטיין

אֲרָצֵנוּ הַקְּסִינֹתוּת, אֲרָצֵנוּ הַיִּפָּה

מִוֹלָדֶת בְּלֵי כְּתָנֶת, מִוֹלָדֶת יַחְפָּה

קְבִלֵנִי אֶל שִׁירֶיךָ, כְּלָה יִפְהַפִּייה

פְּתַחֵי לִי שַׁעֲרֶיךָ אֲבוֹא בְּסֵ אֹזְרָה יְה.

בְּצֵל עֲצֵי הַחַרְשׁ, הַרְחַק מֵאוֹר חַמָּה

יַחֲדוּ נֶפֶשׁ פֹּה שֶׁרֵשׁ אֶל לֵב הָאֲדָמָה

אֶל מַעֲנִינֹת הָאֵרֶב, אֶל בְּאֵרוֹת הַתַּם

מִוֹלָדֶת לְלֹא תֵאָר וְצוּעֵנִי יְתוֹם.

עוד לא תמו כל פלאיך

עוד האמר לו שט

עוד לבי מפה עם ליל

ולוחש לו בלאט:

את לי את האחת

את לי את, אם ונת

את לי את הפעט

הפעט שנותר.

נביאה בגדדינו את ריח הפפרים

בפעמון לבנו וכו העדרים,

ישנה דממה רועת

וקרו אור יפה,

ולאורה נפסעה בגלל יחפה.

עוד לא תמו כל פלאיך...

אל בורות המים

מילים ולחן: נעמי שמר

רץ אהבתי
 נתנה לי יל צביץ
 ובסערת החול הנוראה
 רץ אהבתי
 בנתה לי עיר ובית
 היא חני, והיא
 מותי מדי שעה
 אל בורות המים...

שם התאנה
 ושם שתילי הזית
 ופריחת הרפונים הפלואה
 שם אהבתי
 השיכורה ולא מין
 את עיניך תעצם לאט לאט
 אל בורות המים...

מאהבתי
 הלכתי אל בורות המים
 בדרכי מדבר
 בארץ לא זרועה
 מאהבתי
 שכחתי עיר ובית
 ובעצבותיך -
 בנהייה פרועה -

אל בורות המים, אל בורות המים
 אל הפענו אשר פועס בהר
 שם אהבתי תמצא עזיו
 מי מבוע
 מי תהום
 ומי נהר

קוראת: תפילת האילן [תרגום דידי מנוסי]/
המנון שמירת הטבע של מוזמביק

אני המסיק בקרה את ביתך
 ואני אבוקה בלילות חשכה.
 אני הוא הצל ביום קיץ לזהט
 ואני המשען לנשיש הצועד.
 ואני המניב את הפרי המבחר
 למען תרנה את גרונך הבחר
 ובצאתך לפרנס משפחה מחכה
 אני חץ וקשת ואני החכה.
 כי אני הקורה שֶהקוימה בקתה
 ואני השלחן ואני המטה
 ואני הסף ואני המשקוף
 ואני הידית שֶהפכה למנוף
 ואני הגלגל ואני הקרון
 ואני הארון למסע אחרון.

משום כך, אדוני העובר והשב,
 אל תפגע בי לשוא,
 אל תפגע בי לשוא!

אָבִינוּ שְׁשַׁמַּיִם,

בִּנְהָ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם -

וּמְכוּנֵי מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל.

רְצֵה ה' אֲרָצָה

וְהַשְׁפֵּעַ עָלֶיהָ מִטּוֹב חֶסֶדְךָ.

תּוֹ טַל לְבָרְכָה

וְנַשְׁמֵי רְצוֹן הוֹרֵד בְּעֵתֶם

לְבוֹיֹת הַרֵי יִשְׂרָאֵל וְעַמְּצִיָּה

וְלַהֲשִׁקוֹת בְּהֵם כֹּל צֶמַח וְעֵץ.

וּנְטִיעוֹת אֱלֹהֵי

אֲשֶׁר אָנַחְנוּ נוֹטְעִים לְפָנֶיךָ הַיּוֹם

הַעֲמֵץ שְׁרֵשֵׁיהֶם וְגִדְל פְּאֻרָם

לְמַעַן יִפְרְחוּ לְרַצּוֹן

בְּתוֹךְ שָׂאֵר עַצֵּי יִשְׂרָאֵל

לְבָרְכָה וּלְתַפְאֶרְתָּהּ.

וְחַזַּק יָדֶי כָּל אַחֲיוֹנֵי

הַעַמְלִים בְּעִבּוֹדֹת אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ

וּבְהַפְרַחַת שְׂמֵמֶתָהּ.

בְּרַחֵם ה' חֵילֶם

וּפְעֵל יָדָם תִּרְצֶה.

הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם

וּבְרַחֵם אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל

וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתְּ לָנוּ

כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ.

(תְּפִילַת הַנוֹטְעִים)

הֶרֶב בּוֹ צִיּוֹן חַי עֻזִיאל

שַׁעַר שְׁלִישִׁי

אַחֲרִיּוֹת

כי תבואו אל הארץ

מילים: מן המקורות
לחן: עממי תימני

כי תבואו אל הארץ
ויטעוכם כל עץ תחלה
ונתו העץ פריו
והארץ יבולה.

עת לנטע אילנות,
עת לנטע ולבנות.

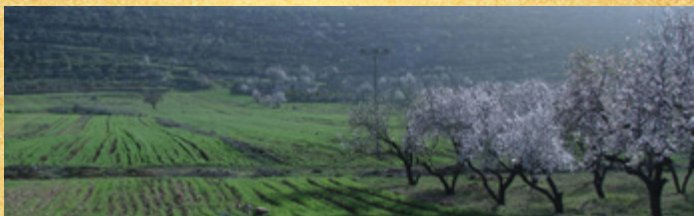
ובנייתם חרבות עולם
שמימות תקוממו
וחיותם על-אדמתכם
לבטח ולעולם.

עת לנטע אילנות,
עת לנטע אילנות,
עת לנטע ולבנות

עת לנטע אילנות,
עת לנטע אילנות,
עת לנטע ולבנות.

וישבתם איש תחת נקנו
ותחת תאנתו,
והייתם כעץ שתול
על-פלגי-מים

עת לנטע אילנות,

מנחה:

ט"ו בשבט מזכיר לנו לקחת אחריות.
אחריות על האדמה, על החי, על הצומח של ארץ ישראל;
אחריות זה על זה, על עצמנו, על קהילתנו ועל הגרים
בשכונתנו;
אחריות לחינוך ילדינו לאור ערכי הקיימות, לחיים של חיבור
ונתינה לטבע ולזולת.
נשתה כוס שלישית - לחיי הנטיעות שאנו מתחייבים
לטעת -
נטיעות העשייה לתיקון העולם.
לחיים!

שותים כוס שלישית - רובה אדום ומיעוטה לבן

קוראת:

חוני והזקן נוטע החרובים-
יום אחד היה [חוני המעגל] הולך בדרך, ראה איש שהיה
נוטע חרוב.
שאל אותו [חוני את האיש]: מתי העץ יניב פירות?
ענה לו [האיש]: לאחר שבעים שנה.
אמר לו [חוני]: וכי אתה בטוח שתחיה שבעים שנה?
אמר לו אותו אדם: אני באתי לעולם ומצאתי חרוב נוטע
מניב פירות.
כמו שאבותיי שתלו לי, כך אני שותל לצורך בניי.
(תלמוד בבלי, מסכת תענית דף כג, עמוד א)

כך הולכים השותלים

מילים: יצחק שנהר
לחן: ידידיה אדמון

כֶּה הוֹלְכִים הַשּׁוֹתְלִים:
רוֹ בְּלֵב וְאֵת בְּיָד,
מִן הָעֵיר וּמִן הַכֶּפֶר,
מִן הָעֵמֶק. מִן הָהָר -
בְּטִ"וּ בְּשִׁבְטִי!
בְּטִ"וּ בְּשִׁבְטִי!

לְפָנֶיךָ בָּאתִים, הַשּׁוֹתְלִים?
נָה: בְּצִרְקָע וּבְצֹר,
וְגוֹמֵוֹת סָבִיב נֶחֱפֹר
בְּהָרִים וּבְמִישׁוֹר -
בְּטִ"וּ בְּשִׁבְטִי!
בְּטִ"וּ בְּשִׁבְטִי!

מֶה יִהְיֶה פֶה, הַשּׁוֹתְלִים?
שְׁתִּיל יִבּוֹא בְּכָל גּוּמָה,
יַעַר עַד יִפְרֵשׂ צֵלוֹ,
עַל אֲרָצֵנוּ עֲגוּמָה -
בְּטִ"וּ בְּשִׁבְטִי!
בְּטִ"וּ בְּשִׁבְטִי!

קורא/ת:

"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל"; אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל:
אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו: נשב ולא נטע, אלא הוּוּ זְהִירִים בְּנִטְיֵעוֹת...
כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נוטעים לבניכם.
שלא יאמר אדם: אני זקן, כמה שנים אני חי, מה אני עומד ומתייגע לאחרים? למחר אני מת!
לפיכך לא יבטל אדם מן הנטיעות, אלא כשם שמצא - עוד יוסיף ויטע, אפילו יהיה זקן.
(מדרש תנחומא, פרשת קדושים)

קורא/ת:

זכרתי ימים מקדם משנת תרס"ה, שזכיתי בחסד עליון יתברך שמו לעלות על אדמת הקודש ביפו. שיחרתי בראשונה את פני רבנו - הרב קוק זצ"ל. קיבלני בסבר פנים יפות כדרכו בקודש לכל אחד. שוחחנו בדברי תורה. אחרי תפילת מנחה גדולה, יצא רבנו כדרכו בקודש לשוח בשדה, לצמצם מחשבתי ואני התלוויתי איתו. בדרך קטפתי איזה עשב או פרח. הזדעזע רבנו ואמר לי בנחת, כי הוא נזהר מאוד לבלתי קטוף בלי תועלת, עשב או פרח שיכול לגדול או לצמוח, כי אין עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה ואומר לו גדל. כל ציץ עשב אומר דבר, כל אבן לוחשת איזה סוד, כל הבריאה אומרת שירה".
(ר' אריה לוי, לחי רואי)

מלאו אסמינו בר

מילים: פנחס אלעד ולנדר

לחן: דוד זהבי

מְלֵאוּ אֶסְמֵינוּ בַּר וַיִּקְבְּנוּ יַיִן
בְּתֵינֵינוּ הַיַּיִן, הַיַּיִן מְתִינֵנוּ
וּבְהַמְתֵּנוּ פֹרֶה -

מָה עוֹד תִּבְקְשֵׁי מֵאֲתָנוּ מְכוּרָה
וַאִיו, וַאִיו עֲדִיו?
מָה עוֹד תִּבְקְשֵׁי מֵאֲתָנוּ מְכוּרָה
וַאִיו, וַאִיו עֲדִיו?

קוראת:

הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל אמר על נטיעת עצים בארץ:
"נטיעת עץ פרי בארץ ישראל, אין זו סתם פעולה חקלאית רגילה.
זו התדבקות במצוותיו של הקב"ה, שאף הוא התעסק במטע הארץ תחילה.
שנאמר [ויקרא רבה]: 'מתחילת ברייתו של העולם לא נתעסק הקב"ה אלא
במטע תחילה, שנאמר 'ויטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם'" – אף אתם כשתכנסו
לארץ ישראל, לא תתעסקו אלא במטע תחילה".
מספרים שבחגיגת נטיעות במגדיאל התרגש הרב כל כך, עד שדמעות זלגו
מעיניו, ופניו היו אדומים כלפידי.
כשהגישו לו מעדר כדי שישתתף בנטיעות, סירב לקחת את המעדר וטיפל בגושי
האדמה בידיו.
הרב הסביר כי נטיעת עץ בארץ ישראל איננה פעולה חקלאית רגילה, אלא מעשה
קדוש. לכן אין להשתמש במעדר המפריד בין האדם לבין אדמת הקודש.

מנחה:

אמר יאנוש קורצ'אק, המחנך הגדול:
"הדואג לימים – זורע חיטים,
הדואג לשנים – נוטע עצים,
הדואג לדורות – מחנך אנשים"

נאכל מיני מזונות, מתוצרת הדגן, כצעד במסע של דאגה
לעתיד טוב יותר, למען הדורות הבאים.

ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, בורא מיני מזונות.

אוכלים עוגות ועוגיות

רבן יוחנן בן זכאי היה אומר: אם הייתה נטיעה בתוך ירך ויאמרו לך: הרי לך משיח
– בוא ונטע את הנטיעה ואחר-כך צא והקבילו. (אבות דרבי נתן, נוסח ב, לא)

ציפור אחוזת קסם אלזה

פֶּאֶשֶׁר הַגּוּיף הַכֹּהֵן
מֵט לְנִפְל
וְהוּא מְגַלֶּה חֲרָדָתוֹ מִפְּנֵי הַסִּי
לְנִשְׁמָה.
מִצְמִיחַ עֵץ הַשִּׁנְהָה הַנִּמְוֶה
שֶׁאֵבֵק אֶכְלוּ
עֲלִים יִרְקָסִים פְּתֹאֵס.
כִּי מְרִיחַ הָאִוֹר יִפְרִיחַ
הַדּוֹר נֶאֱחָה
וְנִצְפְּרָתוֹ צִפּוֹר
אֲחֻזַּת קֶסֶם.

שער רביעי

התחדשות

מנחה:

ט"ו בשבט הינו חג של התחדשות:
התחדשות של הטבע, התחדשות אישית והתחדשות קהילתית.
שנה שניתן לנצלה לרענון השגרה, שנה המעניקה מרחב ליצירתיות
והזמנות לחדשנות.
נשתה כוס רביעית לחיינו!
לחיי כוחות היצירה והעשייה שלנו;
לחיי יכולתנו לתקן את העולם; לחיי שמחת החיים והכרת הטוב שלנו;
לחיי האהבות שלנו; לחיי המשפחה שלנו; לחיי החברים והקהילה שלנו;
לחיי הסביבה שבה אנו חיים; לחיי העץ והפרח שהם 'שלנו';

נרים כוס לחיי הדברים היקרים באמת בחיים שלנו.
לחיים!

שותים כוס יין רביעית כולה אדום

קוראת:

אילן אילן בְּמָה אֲבָרְכֶךָ?
כְּשֶׁנִּפְרָד רב נחמן מרב יִצְחָק, אָמַר לוֹ: תְּבַרַךְ אוֹתִי. אָמַר לוֹ: אֲמַשׁוּל לָךְ מְשָׁל, לְמָה הַדְּבָר דּוֹמָה:
מְעַשָּׂה בְּאֵדָם שְׁהִיָּה הוֹלֵךְ בְּמִדְבָּר וְהִיָּה רֶעִב וְעֵיף וְצָמָא, וְהִנֵּה מְצָא אֵילָן שְׁפִירוֹתָיו מְתוּקִים,
וְצִלוֹ נָאֵה וְאִמַּת הַמַּיִם עוֹבְרַת תַּחְתָּיו. שְׂמַח הָאָדָם מְאֹד, יֵשֵׁב בְּצַל הָעֵץ אֲכַל מִפְּרִוֹתָיו וְשָׂתָה מִמֵּימָיו.
כְּשֶׁרָצָה לְלַכֵּת אָמַר: אֵילָן אֵילָן בְּמָה אֲבָרְכֶךָ?
הָאֵם אֲבָרְכֶךָ שְׁפִירוֹתָיו יִהְיוּ מְתוּקִים? הַרְי פְּרִוֹתָיו מְתוּקִים! שְׁיִהְיֶה צִלּוֹ נָאֵה? הַרְי צִלּוֹ נָאֵה!
שְׂתֵהא אִמַּת הַמַּיִם עוֹבְרַת תַּחְתָּיו? הַרְי אִמַּת הַמַּיִם עוֹבְרַת תַּחְתָּיו!
אֵלָא יְהִי רְצוֹן שְׁכָל נְטִיעוֹת שְׁנוֹטְעִים מִמֶּךָ יִהְיוּ כְּמוֹתָךְ!
אֵף אִתָּה בְּמָה אֲבָרְכֶךָ? אִם בְּתוֹרָה - הַרְי יֵשׁ לָךְ תּוֹרָה, אִם בְּעֵשֶׂר - הַרְי יֵשׁ לָךְ עֵשֶׂר, וְאִם בְּבָנִים - הַרְי יֵשׁ לָךְ בְּנִים,
אֵלָא יְהִי רְצוֹן שְׁיִהְיוּ הַיְלָדִים שְׁלָךְ כְּמוֹתָךְ.
(תענית ה' ע"ב)

קוראת:

מתוך ראיון רדיו עם עזריה אלון:
עם חידוש ההתיישבות היהודית בשנות
השמונים של המאה העשרים עלה הצורך
במציאת תוכן חדש ליום הזה.

בט"ו בשבט בשנת תר"ן, 1890, יצא המורה
והסופר זאב יעבץ בראש תלמידיו מבית הספר
בזיכרון-יעקב לנטיעה חגיגית, וקבע בכך אופי
חדש לט"ו בשבט - חג נטיעת האילנות, ולא
סתם ראש השנה לאילן.

בשנת 1908 הכריזה הסתדרות המורים
והגננות באורח רשמי על ט"ו בשבט כחג
הנטיעות.

מאוחר יותר אימצה הקרן הקיימת את המועד
הזה, וכך אנחנו מכירים את ט"ו בשבט כיום
נטיעה, גם אם מקומות הנטיעה מרוחקים,
והרוב המכריע של ילדי בית הספר איננו יכול
כלל להגיע לנטיעה.

במבט לאחור אנחנו יכולים להאשים את
עצמנו, את הקרן הקיימת ואת מועצת
המורים בכך שט"ו בשבט לא נהיה "חג
לאילנות", ככתוב בשיר, אלא חג הנטיעות.

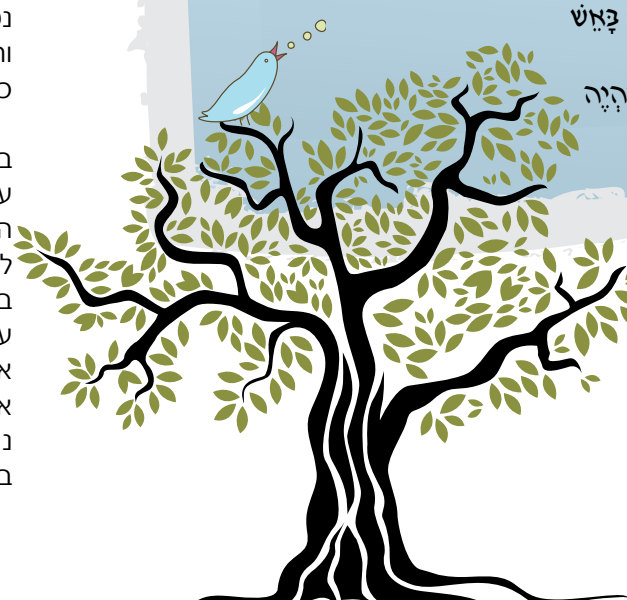
בואו ונחפש בכל הפרסומים והשירים מילה
על העתיד לקרות לשתיל לאחר שנטענו
אותו, ועל המחויבות שלנו לעץ לאחר שעזבנו
את אתר הנטיעות. אין זה מקרה כי בפולקלור
נוצר זלזול בטקסי הנטיעה, כאשר לעתים לא
בא בעקבותיהם יער, אלא טקס נטיעה חדש.

עץ השדה

מילים: נתן זך
לחן: שלום חנוך

כִּי הָאֵדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
כְּמוֹ הָעֵץ הוּא צִמָּא לְמִים
כְּמוֹ הָאֵדָם הוּא נִשְׁאָר צִמָּא
וְאֲנִי לֹא יוֹדֵעַ
אֵיפֹה הֵייתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
אֶהְבֵּתִי וְגַם שְׂנֵאתִי
טַעַמְתִּי מֵיָה וּמֵעָה
קָבְרוּ אוֹתִי בְּחֻלְקָה שֶׁל עֵפֶר
וְעַר לִי מֵר לִי בִפֶּה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה

כִּי הָאֵדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
כְּמוֹ הָאֵדָם גַּם הָעֵץ צוֹמֵחַ
כְּמוֹ הָעֵץ הָאֵדָם נִגְדָע
וְאֲנִי לֹא יוֹדֵעַ
אֵיפֹה הֵייתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
כִּי הָאֵדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
כְּמוֹ הָעֵץ הוּא שׂוֹאֵף לְמַעְלָה
כְּמוֹ הָאֵדָם הוּא נִשְׂרָף בְּאֵשׁ
וְאֲנִי לֹא יוֹדֵעַ
אֵיפֹה הֵייתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה

קורא/ת:

דברי בן גוריון בכנסת בעת הבאת חוק גנים לאומיים לקריאה ראשונה בכנסת:
"עץ בן שבעים שנכרת - לא יוכל לבוא במקומו שום מבנה מועיל חדש. אין תמורה לעץ עתיק. המשמיד עץ כזה עוקר שורשי אדם. אין שום בניין או חשמל חשוב יותר מעץ איקליפטוס עבות, שקמה ישנה, חורש אלונים. הם שורשי האדם. בניין תוכל להקים כאן או שם, ולעץ בן מאה אין תמורה..."

ברוש

מילים: אהוד מנור
לחן: אריאל זילבר

וְאֲנִי רֵאִיתִי בְרוֹשׁ
שֶׁנֶּצֶב בְּתוֹךְ שָׂדֵה מוֹל פְּנֵי הַשָּׁמֶשׁ
בְּחִמְסָיו, בְּצַרְהָ
אֵל מוֹל פְּנֵי הַסַּעֲרָה.

עַל צֵדוֹ נִטָּה הַבְּרוֹשׁ
לֹא נִשְׁבֵּר אֶת צִמְרָתוֹ הַרְפוּי עַד עֶשְׂב.
וְהִנֵּה, מוֹל הַיָּם
קֶס הַבְּרוֹשׁ יָרַק וְרֶם.

הִנֵּה בְרוֹשׁ, לְבָדוֹ
מוֹל אֵשׁ וּמַיִם.
הִנֵּה בְרוֹשׁ, לְבָדוֹ
עַד הַשָּׁמַיִם.
בְּרוֹשׁ, לְבָדוֹ אֵיתוֹ.
לוֹ רַח נִפּוֹ וְאֶלְמֵד
אֶת דְּרָכָו שֶׁל עֵץ אֶחָד.

וְאֲנִי כְמוֹ תִינּוֹק
שֶׁנֶּשְׁבֵּר וְלֹא יִכּוֹל מוֹל פְּנֵי הַשָּׁמֶשׁ.
בְּחִמְסָיו, בְּצַרְהָ
אֵל מוֹל פְּנֵי הַסַּעֲרָה.

הִנֵּה בְרוֹשׁ, לְבָדוֹ...

מנחה:

נאמר במקורותינו :

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו: ראה מעשיי כמה נאים ומשובחין הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם תקלקל אין מי שיתקן אחריך (קהלת רבה, ז). ט"ו בשבט של שנת השמיטה יכול להיות לנו ליום של קבלת החלטות לעניין זה – כיצד אנו לוקחים חלק בשמירה על אילנות ארצנו, הגשמיים והרוחניים? המיזם "שומרים על עצים" של יחידת פקיד היערות במשרד החקלאות הוא פרויקט ייחודי שנועד להטמיע בקרב הציבור הרחב בישראל את חשיבות ההגנה על העץ. "שמיטה ישראלית" הינה מיזם שנועד לקדם התנדבות ועשייה חיובית בשנת השבע. שני אלו הינם דוגמאות לעשייה חיובית הנגזרת ומתאימה לשנה חשובה זו. אז אם אהבת העם והארץ בלבכם – זה הזמן להצטרף למעגלי העשייה.
ט"ו בשבט שמח!

טבע עברי -

מתחברים למורשת,
פועלים לעתיד משותף

טבע עברי הינה עמותה המקדמת אחריות
סביבתית יהודית בישראל.

טבע עברי, המורכבת מדתיים וחילונים, אנשי רוח ומעש,
שואפת להרחיב את זהותנו כיהודים החיים בישראל כך
שתכלול גם את מחויבותנו לאורח חיים בר-קיימא.
הכנסו לאתר טבע עברי, הירשמו לעלון החודשי שלנו
והצטרפו ללימוד ולעשייה למען עתיד טוב יותר לנו
ולדורות הבאים.

עוד משהו

מיזם "שומרים על עצים"

כל אדם במדינת ישראל, צעיר כבוגר, יודע שפרחי הבר מוגנים, ולא יעלה בדעתו לפגוע בהם. כמו פרחי הבר, כך גם העצים – מוגנים וחשובים ביותר לקיום האדם והסביבה. לפיכך, מצאנו לנכון להעלות על נס את החינוך להגנה על העצים, לשימורם ולטיפול בהם הן במטרה להאריך את ימיהם, והן במטרה למנוע מהם פגיעה מגיזום חריף, השחתה או כריתה.

מטרות המיזם:

1. להפנות את תשומת הלב אל העצים, להכירם ולפתח את ההתבוננות בהם, שהרי הם היצורים החיים המופלאים ביותר בעולמנו.
2. ללמוד ולהבין את חשיבות העצים לקיום החיים ולאיכות הסביבה.
3. להכיר את ערכם ההיסטורי של העצים בארצנו.
4. לעודד לקיחת אחריות בטיפול בעצים ובשמירה עליהם.

מי יכול להשתתף במיזם?

למיזם מיועד לכל ארגון, קבוצה או אדם המודעים לחשיבות הרבה של החינוך להגנה על עצים, משלבים את הנושא בתכנית החינוכית שלהם ומעוניינים להובילו בתחומם. מרכז אחד וצוות מנחים יובילו מיזם. יחד הם יגבשו, יתכננו ויפעילו את פרטי תכנית המיזם בקהילה שבראשה הם עומדים.

אם ברצונכם להצטרף למיזם החינוכי "שומרים על העצים" – הצטרפו אלינו עוד היום!

לפרטים נוספים על המיזם ולהרשמה – היכנסו לאתר משרד החקלאות ופיתוח הכפר, אגף יער ואילנות – "שומרים על העצים": www.moag.gov.il/trees; או בדוא"ל trees@moag.gov.il; או בטלפון 03-9485816.

שיר סיום - לחיי העם הזה

מילים: חיים חפר

לחן: דובי אלצר

הָעַם הַזֶּה הַמְּפֹלָג כָּל הַשָּׁנָה
כִּי צֵד הוּא עַם כְּשֶׁהוּא מְרִיחַ סַכְנָה
אֵיךְ מִתְעוֹרָר הוּא מִנוֹרְבָּגָה וְעַד צִילֵי
כִּי הוּא יוֹדֵעַ שׁ... אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי

אה...

לְחַיֵּי הָעַם הַזֶּה, הָעַם הַזֶּה

הָעַם הַזֶּה,

שֶׁכֶּפֶה טוֹב שֶׁהוּא כָּזֶה,

שֶׁהוּא כָּזֶה!

לְחַיֵּי הָעַם הַזֶּה

שֶׁכֶּפֶה טוֹב שֶׁהוּא כָּזֶה!

הָעַם הַזֶּה מְתִי נְחֻלָּץ הוּא לְעִזָּה
כְּשֶׁהוּא רוֹאֵה שֶׁיֵּשׁ אֶתְגָּר אוֹ יֵשׁ צָרָה
אֵין מְפִלְגָה אֵז, אֵין סִיעָה אֵז וְאֵין סַסְטוֹר
וְכֵן הַיַּעַד לֹא תִזַּז אוֹתוֹ בְּטַרְכָּסוֹר!

אה...

לְחַיֵּי הָעַם הַזֶּה...

הָרִימוּ כּוֹס וְשִׁתּוּ נָא בְּלִי לְהִתְבַּיֵּשׁ
אֶל מֹל הַנְּעֹר שֶׁעַמַּד אֶל מֹל הָאֵשׁ
לְבַנֵּי תִימֹן, לְבַנֵּי אֲלַגִּיר, לְבַנֵּי הַיּוּקִים -
לְבַנֵּי עֲקִיבָא וְלְבַנֵּי הַדִּיסְקוֹטְסִים

אה...

לְחַיֵּי הָעַם הַזֶּה...

הַשִּׁיר הַזֶּה נִכְתָּב לְפָנַי עֶשְׂרִים שָׁנָה
כְּשֶׁעוֹד הַכֹּל הָיוּ תְּמִימִים פֹּה בְּפִדְיָה
הַיּוֹם יֵאָמְרוּ לָךְ תִּסְפָּר לְסַבְּתָא
וְהַלּוֹאֵי נְיוֹס יָבֹא נְשִׁיר זֹאת שׁוּב בְּצוֹמָא!

מגישים את המנה האחרונה של סעודת ט"ו בשבט - סלט פירות

A stylized illustration of a tree with a thick, brown trunk and branches. The leaves are in various shades of green, yellow, and orange, suggesting autumn. The tree is set against a white background on the left and a blue sky with white clouds on the right. The right side of the page features a vertical strip of a photograph showing a real tree with bare branches against a blue sky with white clouds. On the far right, there is a vertical strip of a light orange background with pink cherry blossoms.

תם ונשלם סדר ט"ו בשבט כתיקונו,
וכל המרבה לספר על ט"ו בשבט - הרי זה משובח!
ולפיכך הוספנו כאן שירים והפעלות.

חא שמח!

עושים
ט"ו בשבט

w.

העצים באזור מגוריי

מטרת הפעילות היא ליצור מפה של הסביבה הקרובה, גן או רחוב (אפשר גם של היישוב כולו), שבה מצוינים העצים ושמותיהם. הפעילות יכולה להיות חלק מלימוד הנושא "היישוב שלי" או כמיזם בפני עצמו.

גיל המשתתפים: 3 ואילך

מספר המשתתפים: מיזם קהילתי, לכן יכולים לקחת בו חלק משתתפים רבים

ציוד נדרש: מדריך לזיהוי עצים, מגדיר עצים, חוברת טיולים בעקבות עצים, מצלמה, כלי כתיבה, שלטים לכתיבת שם העץ

אזור הפעילות: היישוב שבו מתגוררים המשתתפים

משך הזמן: מומלץ להגדיר מראש את גבולות הזמן של הפעילות

תיאור הפעילות: המטרה היא ליצור מפה של הסביבה הקרובה, גן או רחוב (אפשר גם של היישוב כולו), שבה מצוינים העצים ושמותיהם. הפעילות יכולה להיות חלק מלימוד הנושא "היישוב שלי" או כמיזם בפני עצמו. מומלץ למצוא דרך להעלות את תמונת העצים למפה אינטרנטית, פעולה המתאפשרת בתכנת Google Earth, למשל באמצעות האתר www.panoramio.com. את פעולת הפתיחה ניתן לערוך בחצר בית הספר, הגן, מבנה תנועת הנוער או בסמוך להם, ושם לנסות לזהות את העצים בשמותיהם באמצעות מדריכי העצים השונים. לאחר זיהוי עצי הסביבה הקרובה, יש לרשום את שמם על שלטים שייתלו על העץ או ינעצו באדמה ליד הגזע כל זאת ללא גרימת נזק לעץ. אפשרות נוספת היא להטיל על כל משתתף לזהות את העצים בשמותיהם ברחוב מסוים שיוגדר על ידי מארגני האירוע. כמו כן, ניתן להמשיך ולחפש עצים נוספים כמו אלה שכבר זוהו ולהציב לידם שלט עם שמם. חשוב לתעד את כל המהלכים, לפעול בשיתוף פעולה צמוד עם מחלקת הגינון ברשות ולהיעזר במומחה לזיהוי העצים (בכל רשות מקומית ניתן להסתייע במחלקת הגינון).

חוברת טיולים בעקבות עצים

לאחר שטיילנו ולמדנו על העצים השונים, נוכל לבחור כמה עצים מעניינים, מיוחדים או יפים (או מכל סיבה אחרת) ביישוב שלנו, וליצור חוברת טיולים אישית או קבוצתית.

גיל המשתתפים: 3 ואילך

מספר המשתתפים: לא מוגדר, תלוי בתכנית

ציוד נדרש: חוברת טיולים בעקבות עצים, מדריך לזיהוי עצים, מגדיר עצים או מדריך בהכנה עצמית, מצלמה, כלי כתיבה, סרט מדידה למדידת היקף העץ, כלים לאיסוף ולייבוש עלים, פירות או פרחים.

משך הפעילות: פעילות מתמשכת במהלך השנה

אזור הפעילות: גן עם עצים בכל מקום בארץ, רצוי בקרבת מקום המגורים של המשתתפים

תיאור הפעילות: לאחר שטיילנו ולמדנו על העצים השונים, אפשר לבחור כמה עצים מעניינים, מיוחדים או יפים (או מכל סיבה אחרת) ביישוב שלנו, וליצור חוברת טיולים אישית או קבוצתית. בחוברת כדאי לספר על העץ ועל תכונותיו המיוחדות; לתאר את האיברים המאפיינים אותו – גזע, עלים, צורה מיוחדת, פרחים או פירות; לציין מי מבקר אותו, איזה יצורים חיים בסביבתו והאם לעץ יש סיפור היסטורי.

כחלק מלימוד הנושא "היישוב שלי", נאתר עצים גדולים במיוחד וננסה להגדירם ולהתחקות אחר סיפורם. כך נוכל לגלות עצים שסיפורם מרתק, עצים בעלי ממדים גדולים, עצים נדירים ומיוחדים, עצים במיקום היסטורי משמעותי, עצים בקרבת אתרים המומלצים לביקור ועצים יפים במיוחד.

גיל המשתתפים: 3 ואילך. מתאים גם לתלמידי בית הספר היסודי במסגרת לימודי הגיאוגרפיה בכיתה ד בנושא "היישוב שלי"

מספר המשתתפים: עבודה אישית, קבוצתית או משפחתית

ציוד נדרש: מדריך לזיהוי עצים, מגדיר עצים, חוברת טיולים בעקבות עצים, מצלמה, כלי כתיבה, סרט מדידה למדידת היקף העץ, כלים לאיסוף ולייבוש עלים, פירות או פרחים, שלטים לכתיבת שם העצים

אזור הפעילות: יישוב המשתתפים

משך הזמן: לא מוגדר, תלוי בתכנית

תיאור הפעילות: כחלק מלימוד הנושא "היישוב שלי", נאתר עצים גדולים במיוחד וננסה להגדירם ולהתחקות אחר סיפורם. כך נוכל לגלות עצים שסיפורם מרתק, עצים בעלי ממדים גדולים, עצים נדירים ומיוחדים, עצים במיקום היסטורי משמעותי, עצים בקרבת אתרים המומלצים לביקור ועצים יפים במיוחד. את אירוע פתיחת הנושא נערוך בחצר בית הספר, הגן, מבנה תנועת הנוער או בסמוך להם, וננסה להעריך כמה עצים במקום ומה גודלם. דוגמה לפעילות ראשונית: חלוקת המשתתפים לקבוצות. כל קבוצה תצויד בכלים קטנים ובמצלמה. המטרה היא לאסוף כמה שיותר דוגמאות לעלים שונים מכל העצים שבאזור או תמונות שלהם. ננסה לזהות את העצים באמצעות המדריכים השונים. לאחר מכן נבקש מהילדים ומהורים לאתר ברחבי היישוב עצים מעניינים, לנסות לזהותם ולחקור את ההיסטוריה שלהם. כל אחד מהילדים יבקר את העץ עם בני משפחתו. אפשר לפנות להורים ולבקש מהם לחפש עצים מילדותם, אם גדלו באותו יישוב, או להעלות זיכרונות מעצי ילדותם ביישוב אחר ולחפש עץ מאותו סוג ביישוב הנוכחי; לדוגמה, אם זוכרים הורים מילדותם עץ תות, נחפש ביישוב שבו אנו גרים עץ תות, נלמד על תכונותיו המיוחדות של העץ ועל שימושיו המיוחדים. ניתן להרחיב באמצעות מדריכי העצים השונים. כך נוכל להתחבר ליישוב שלנו גם דרך העצים. במהלך הפעילות מומלץ לצלם ולתעד ככל האפשר ולספר סיפורים הקשורים לעץ ולמקום, למשל תחת הכותרת: "אם העץ היה מדבר, מה היה מספר על החוויות בחייו?"

לומדים
ט"ו בשבט

לימוד א' - 'כי האדם עץ השדה' - לימוד ופעילות בטבע

כתבה: עינט קרמר

כי האדם עץ השדה

מילים: נתן זך

לחן: שלום חנוך

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה	כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
כְּמוֹ הָעֵץ הוּא צֶמַח לְמַיִם	כְּמוֹ הָאָדָם גַּם הָעֵץ צוֹמֵחַ
כְּמוֹ הָאָדָם הוּא נִשְׁאָר צֶמַח	כְּמוֹ הָעֵץ הָאָדָם נִגְדָע
וְאֲנִי לֹא יוֹדֵעַ	וְאֲנִי לֹא יוֹדֵעַ
אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה	אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה	כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
אֶהְבֵּתִי וְגַם שְׂגֵאתִי	כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
טָעַמְתִּי מֵזֶה וּמִזֶּה	כְּמוֹ הָעֵץ הוּא שׂוֹמֵךְ לְמַעַלָּה
קָבְרוּ אוֹתִי בְּחֶלְקָהּ שֶׁל עֵפֶר	כְּמוֹ הָאָדָם הוּא נִשְׁכָּרָף בְּאֵשׁ
וּמֵר לִי מֵר לִי בִפֶּה	וְאֲנִי לֹא יוֹדֵעַ
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה	אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה	כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה

סוג פעילות: פעילות בחוץ (חורשה, גן, יער וכד'), לימוד מטקסטים, יצירה
קהל יעד: בוגר, מעורב
זמן: שעתיים
עזרים: מילות השיר 'כי האדם עץ השדה', צימוקים, שקדים, משרוקיות, נספח דפי מקורות, דפים, כלי כתיבה וצבעי מים, מטפחות לקשירת העיניים (לא חובה).

נושא הפעילות: פעילות במרחב המתמקדת בקשר בין האדם והעץ לרבדי השונים.

מטרות הפעילות:

- א. ללמוד לחוות את הטבע באמצעות שימוש בחושים שונים (ראייה, מישוש, טעם וכו'), תוך התמקדות בנושא האילנות.
- ב. להתמודד עם תפיסות העולם של הלומדים וללמוד עליהן מתוך לימוד טקסטים יהודיים המשווים את האדם לעץ - הגדרת שורשים רוחניים, ענפי פעילות ופירות אישיים.

שלב א - פתיחה - במליאה:

- א. הקבוצה תאזין לשיר 'כי האדם עץ השדה' ותדון בנקודות ההשוואה שמציג המשורר בין האדם לעץ.
- ב. סבב בין המשתתפים, שבו הם יציעו תכונות נוספות המשותפות לאדם ולאילן.
- ג. המנחה יציג את מהלך הלימוד, שבו יבחן הקשר האישי שלנו אל האילנות בדרכים שונות, על מנת שנוכל לנסח לנו את משפט 'כי האדם עץ השדה' הפרטי שלנו, ולברר מהו עיקרו של ט"ו בשבט עבורנו.

שלב ב - תרגילי חושים - בזוגות:

אפשרות א - 'תרגיל המצלמה' - חוש הראייה :

המשתתפים יתחלקו לזוגות וישוטטו במרחב ובכל תור אחד מבני הזוג מתפקד כ'מצלמה' והשני כצלם. ה'מצלמה' עוצם את עיניו והצלם מוביל אותו. כאשר מבחין ה'צלם' בתמונת טבע ראויה ל'צילום' הוא מכוון את ה'מצלמה' היטב (כולל ראיית זום - הרמת יד ימין של ה'מצלמה' וראייה רחבה - הרמת יד שמאל של ה'מצלמה') ו'מצלם' את התמונה באמצעות שתי לחיצות על כף ידו של ה'מצלמה': בלחיצה הראשונה פוקח ה'מצלמה' את עיניו ובשנייה עוצם אותן שוב. לאחר ש'צילמו' חמש תמונות, ה'מצלמה' פוקח את עיניו ובשנייה עוצם אותן שוב. לאחר ש'צילמו' חמש תמונות, ה'מצלמה' פוקח את עיניו ומנסה לשחזר את המסלול שנעשה בטבע על ידי התמונות החקוקות בזיכרונו. התרגיל יבוצע פעמיים כשבכל פעם ה'צלם' וה'מצלמה' מחליפים תפקידים. בבחירת התמונות ה'מצולמות' יש למקד את החניכים שהתמונות יהיו קשורות לעצים (החל ממראה החורשה כולה, וכלה בתמונת בליטה מעניינת על אחד הענפים).

אפשרות ב - "מסע תחושת" - חוש המישוש :

המשתתפים מתחלקים לזוגות , וכל אחד בתורו עוצם עיניים ומובל לטיול על ידי בן זוגו, שעניו פקוחות. המשתתף שעניו פקוחות עוצר בדרך בשלוש נקודות שבהן הוא נותן לחבר שעניו עצמות למשש את העץ הצמוד אליו . לאחר מכן פוקח המובל את עיניו ומנסה לשחזר את המסלול שעבר עם חברו, באמצעות מישוש העצים סביבו.

אפשרות ג - 'יומן מסע' - מגוון חושים (תרגיל בוודדים לקהל בוגר):

כל משתתף הולך לבדו לפינה אחרת במרחב כשהוא מצויד במשקוקית (להתריע מפני סכנה), בשקית ובה חמישה שקדים וחמישה צימוקים (צידה לדרך) ובדף ועט (יומן מסע). המשתתף בוחר עץ ומבלה לידו כ-15 דקות. בזמן זה עליו להתבונן בעץ, למשש אותו, להריח את גזעו ואת עליו וכו'. על המשתתף לתעד את מראה עיניו, משמע אוזניו , התחושות העולות בו וכד' ב'יומן המסע' שאיתו.

שלב ג - במליאה:

- א. פתיחה - המנחה מחלק לכל משתתף צימוק בודד ומנחה את הקבוצה כיצד לאכול אותו באמצעות הפעלה א-ר-ו-כ-ה המפעילה את כל החושים ומאפשרת למשתתפים להתרכז באמת במרקם הצימוק, בריחו, בטעמו, וליהנות ממנו הנאה שלמה.
- ב. המנחה עורך סבב שבו המשתתפים מספרים על התרשמותם משני התרגילים (תרגיל הפתיחה ואכילת הצימוק).
- ג. המנחה מסביר את חשיבות המגע הבלתי אמצעי עם הטבע ואת מושג ה'חוויה' (חוויה = חי+הוויה - לחיות את ההוויה). ניתן לסכם בקריאה משותפת של דברי הסופר מילן קונדרה:

מדוע נעלמה ההנאה שבאיטיות? היכן הם הולכי הבטל מימים עברו? היכן הם אותם גיבורים משוטטים של שירי העם, אותם בטלנים שנדדו לאיטם מטחנת רוח אחת לרעותה ולנו תחת כיפת השמים? האם נעלמו יחד עם שבילי הכפרים, יחד עם כרי הדשא וקרחות היער, יחד עם הטבע?
פתגם צ'כי מגדיר את בטלתם המתוקה באמצעות מטאפורה: הם מתבוננים בחלונותיו של האל הטוב. מי שמתבונן בחלונותיו של האל הטוב אינו יודע שעמום; הוא מאושר.
(מילן קונדרה, מתוך 'ההנאה שבאיטיות', 2005)

שלב ד - בקבוצות קטנות:

- א. כל קבוצה מקבלת דף של מקורות הדנים ביחס בין האדם ובין העץ (הדף מופיע בסוף היחידה). המשתתפים קוראים את המקורות ודנים בנקודות המופיעות בדף.
- ב. כל קבוצה משרטטת על דף דמות אדם-עץ ומגדירה את שורשיו, גזעו, ענפיו ופירותיו לפי מסקנות הדיון שערכה קודם.

שלב ה - סיכום:

אפשרות א - ביחידים :

כל משתתף מקבל נייר וצבעי מים ומצייר לעצמו את משמעות המשפט 'כי האדם עץ השדה' לגביו.

אפשרות ב - במליאה:

- א. כל קבוצה בונה דמות אדם-עץ מחומרים שונים (קופסאות, תמונות מעיתונים, מכסים, תבניות ביצים, חלקי עץ שנשרו וכו').
- ב. כל קבוצה מציגה את הדמות שיצרה ומסבירה את מרכיביה.
- ג. המנחה מסכם - חוויו את הקשר בינינו ובין העץ הן ברמת החושים והן ברמה המחשבתית. שתי רמות שלא נגענו בהן הן הרמה המעשית והרגשית. בשלב הזה ניתן להתמקד ברמה המעשית - לנטוע עצים, לעשב סביב עץ, להשקות שתילים.

'כי האדם עץ השדה' – דף מקורות:

עיינו במקורות הבאים וערכו דיון בעקבות השאלות המצורפות למקורות. בתום הדיון שרטטו את דמות האדם-עץ שעלתה מתשובותיכם לשאלות (עזרה - התמקדו בשורשים, בגזע, בענפים ובפירות).

משול האדם בהיוולדו לעולם התחתון, לעץ עבות שתול על פלגי מים, המכה שורשים חזקים למטה וענפיו פרושים כלפי מעלה.
אף הנשמה כך: שורשה חצוב מתחת לכיסא כבודו של השם יתברך, אבל למעלה בשמים יש לה רק שורש ואילו למטה היא עושה גם ענפים ומתפצלים ממנה אורות הקודש לאין שיעור. (אליעזר שטיינמן, באר חסידות)

- איזה 'דמות עץ' מצייר הקטע? היכן נמצאים שורשיו? היכן פירותיו?
- מהם השורשים הרחניים שלכם? כיצד הם משפיעים על העשייה הענפה שלכם?

לכל עשב ואילן יש מלאך בשמים המכה בו ואומר לו: גדל!
ואם כורתים אותם פוגעים בכוח שלמעלה המצווה להם לגדול.
והשוו חכמים את יציאת נשמתו של האדם לכריתת העץ,
שאמרו בפרקי דרבי אליעזר: 'בשעה שכורתים אילן שעושה פירות, קולו יוצא מסוף העולם ועד סופו ואין הקול נשמע'. וכן בשעה שהנשמה יוצאת מן הגוף. אם כן שווים הם, לפי שבשעה שכורתים העץ נפסק אותו הכוח שהיה אומר לו: גדל! וזהו 'כי האדם עץ השדה'. (רבי יעקב כולי, מעם לועז)

- במה מושווים כאן האילן והאדם ?
- מדוע לדעתכם מודגש כאן כי האילן שבו מדובר הוא אילן שעושה פירות?
- מהם פירותיו של האדם? מהם פירותיכם שלכם ?

לימוד ב' - שורשים - דורשים קהילה

כתבה: עינט קרמר

עץ הזית 2002 / אגי משעול

תקעו אותו בין שלושת עצי קוקוס
על מצע אדמדם של טוף מההום סנטר
באמצע צומת שהפך בין לילה
לכוכב.

נהגים הממהרים לביתם
יכולים אולי לראות אותו מבעד לשני
כדי חרס
נוטים על צדם
אבל אין להם זמן לספור המפתל
העולה מגזעו
או צמרתו הגזומה בהומור של קבלנים

ואין הם יכולים לנחש את שורשיו
המגששים נבוכים
באדמה הזרה,
לופתים עוד כמו צידה לדרך -
אדמת-אם שדבקה בם.
בהמולת החישוף.
זיתיו המושטים לאין דורש משחירים
את פני
ושום ורדים ננסים לא יסיחו את לבי
מן הבושה.

סוג פעילות: לימוד מטקסטים, יצירה (רשות)
קהל יעד: קהילות, נוער ומבוגרים
זמן: שעה וחצי

עזרים: דפי מקורות, דפי ציור, כלי כתיבה וחומרי יצירה.
נושא הפעילות: לימוד בנושא השורשים והשורשיות על רקע השפעתה
של התרבות הגלובלית על חיינו המנתקת ומטשטשת את שורשינו.
מטרות הפעילות:

- היכרות עם מורכבותו של המושג 'שורשים' בחברה המושפעת מהתרבות הגלובלית.
- לימוד על משמעותם של השורשים לחיינו כיום וכיצד ניתן לשמר אותם באופן מעשי.

שלב א - פתיחה - במליאה:

קריאה משותפת של השיר 'עץ הזית 2002'.

לדיון במליאה:

- איזה משפט בשיר דיבר אליכם במיוחד? מדוע?
- מדוע לדעתכם שמו את עץ הזית בכיכר?
- איזו תופעה מציג השיר?
- מדוע אגי משעול מרגישה בושה?

שלב ב - לימוד בחברותות - לימוד בקבוצות קטנות של דף המקורות העוסק במשמעות השורשיות בחיינו.

תקומתו של העץ איננה מושרשת בענפים ובעלים ובפירות המפוארים, - אלא בשורשיו, שהם מחוזקים במקום אשר הרוחות והסערות לא תגענה שמה. הם מתחזקים על מקור מים חיים של התחדשות. העץ איננו דואג בזמן שהסערות תופסות אותו, מנענעות אותו כופפות אותו, - הוא לא נע ולא זע ממקומו, וכל זמן שהוא לא נעקר ממקומו, היה תהיה לו תקומה! ועל כן נמצא שהאילן לא הפסיד כלום, ואדרבא - החליף כוח במאבק. כן הוא האדם. כל זמן שהוא נצמד לשורשיו הרחניים - שום רוח לא תעקור אותו ממקומו. ונהפוך הוא, הסערות תעוררנה את כוח ההתחדשות. (רבי שמשון רפאל הירש, במעגלי שנה)

לדין:

איזו השוואה מציג הקטע בין האדם לעץ? מהם השורשים? מהם הענפים והפירות? מהם שורשיכם הרחניים הנוטעים אתכם ל'קרקע העולם'? ממה הם ניזונים? נסו לחפש דוגמה מהחיים שבה הסערות עוררו דווקא 'רוח התחדשות'. מה היה תפקיד השורשים בדוגמה?

הוא [רבי אלעזר בן עזריה] הֵיָה אֹמֵר, כֹּל שֶׁחֲכָמָתוֹ מְרַבֶּה מִמַּעֲשָׂיו, לָמָּה הוּא דוֹמָה? לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מְרַבִּין וְשָׂרְשָׁיו מְעֻטִין, וְהָרִים בָּאָה וְעוֹקְרָתוֹ וְהוֹפְכָתוֹ עַל פָּנָיו. אֲבָל כֹּל שֶׁמִּמַּעֲשָׂיו מְרַבִּין מִחֲכָמָתוֹ, לָמָּה הוּא דוֹמָה? לְאֵילָן שֶׁעֲנָפָיו מְעֻטִין וְשָׂרְשָׁיו מְרַבִּין, שֶׁאֲפִלוּ כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר (שם), וְהִיָּה כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עַל מִים וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שָׂרְשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֵא חֶם, וְהִיָּה עֲלֵהוּ רֵעָן, וּבִשְׁנֵת בְּצֶרֶת לֹא יִדָּאָג, וְלֹא יִמַּיֵשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי:

לדין:

מהם השורשים המחברים את האדם למקומו על פי דברי מסכת אבות? במה תפיסה זו שונה מזו של הקטע הקודם? מהם לדעתכם הכוחות המאפשרים להיאחז במקום שבו יש סערות חזקות במיוחד?

יצירה בחברותות:

נסו לצייר את ה'עץ שלכם' - במה אתם נטועים? מהם השורשים שלכם? מהו הגזע, מהם הענפים, מהם הפירות? מה תפקיד הקהילה בעץ? היעזרו בפירוט הבא:

שורשים - מוסתרים באדמה, משם זורמים מזונות ומים לכל חלקי העץ, אם הם עמוקים ורחבים הם יוצרים יציבות ויכולת עמידה ברוחות סערה.

גזע - זהו עמוד השדרה של העץ. לעתים משתרג לרוחב (זית) ולעיתים כמו תורן לגובה (ברוש), הגזע מתפצל לענפים (עץ פלורליסטי).

נוף - זוהי חזותו החיצונית של העץ המורכבת מענפים ומעלים. העלים מקבלים את השמש והאוויר ומייצרים מהם מזון נוסף. הנוף אחראי לתהליך הפוטוסינתזה.

פרי - ייתכן וייעודו של הפרי הוא להזין עוברים ושבים. הפרי נושא סגולת המשכיותו של העץ, ומכאן הקשר בין המילים - פרי, הפריה ופריון.

שלב ג - אסיף במליאה

כל חברותא מציגה את ה'עץ' המבטא אותה.
כל חברותא מציגה את התובנות העיקריות שעלו במהלך הלימוד לגבי מושג השורשים.

לדיון משותף:

מהי חשיבות מושג השורשים בחברה בת קיימא לדעתכם? האם אתם פועלים בכיוונים אלה בחייכם? כיצד? מה עלינו לעשות כדי לשמר את שורשינו?

שלב ד - סיכום:

קריאה משותפת של שירה של לאה גולדברג:

עצי זית / לאה גולדברג

מכסיפים באורו הצונן של הסהר. עמוד, מה גדושה השלווה. זו אפוא השיבה הטובה! הקשב, הקשב למשב	הרוח בנוף הזיתים. איזו צמיחה ענווה! התשמע? הם אומרים עכשיו דברים נבונים ופשוטים	עמדו בניסיון השרב ובאו בסוד הסער - וכנצח ניצבו במורד הגבעה מול הכפר שחרב
---	--	---

שרים
ט"ו בשבט

אמא אדמה

מילים: יענקליה רוטבליט
לחן: מיקי גבריאלוב

היא תביט אלי טובה וחכמה
כמו בבו השב הביתה מן הדרך
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

היא תגיד - "אתה עייף מן המסע
אל תפחד אני חובשת את פעעידך"
היא תיקח אותי אליה כשאקרא
בשמה

אמא אדמה

היא תביט אלי טובה וחכמה
היא שקטה כל כך וכמו תמיד סולחת
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה

בשיר

"שהשמש תעבור עלי"
פונה הפזמונאי אל הטבע.
על איזה צורך עונה הפנייה אל
הטבע? האם הדובר מצא את
אשר חפש?

רק תפילה אשא...

האם אמצא את כל היופי
האהבה הגושנה
אשר היתה שם כשעזבתי
עת אהבתי פעם ראשונה
אסיף

מילים: איתמר פרת לחן: נעמי שמר

אסוף את המעשים
את המילים והאותות
כמו יבול ברכה כבד משאת.
אסוף את הפריחה
אשר גמלה לזיכרונות
של קיץ שחלף בטרם עת.

אסוף את כל מראות פניה היפים
כמו את הפרי ואת הבר.
האדמה היא אפורה מתחת לשלפים
ואין לה עוד לתת לך דבר.
ואין יותר גבעול חולם על שיבולתו
ואין יותר נדרי ואסרי
רק הבטחת הרוח כי הגשם בעיתו
עוד יחונן את עפרה בתום תשרי.

שהשמש תעבור עלי

מילים: יורס טהרלב
לחן: חנו יובל

ישנם ימים ללא מרגוע
בם לא אמצא לי נחמה
ומכרחה אני לנגוע
בעשבים, באדמה
לפסוע באותה הדרך
בתוך פריחת הכרכובים
ולהיות כל כך אחרת
ולפרוח ערב הגשמים.

רק תפילה אשא
הוי אלי, אלי
שהשמש תעבור עלי
ותראה לי שוב את משעולי
הוי אלי, אלי
רק תפילה אשא
שהשמש תעבור עלי
ותיקח אותי אל המסע.

ואם אשוב אל זאת הארץ
ואם אפסע שוב בדרכים
האם כקדם יכירוני
האנשים והפרחים.

ללכת שבי אחריך

מילים: אהוד מנור

לחן: נורית הירש

להיוולד כל בוקר מחדש,
עם כל מילת פרידה למות מעט,
ולהביא אל העולם עוד בן ובת
בארץ של חלב, מרור ודבש.

ללכת שבי אחריך,

לנשום את השמש הצורב,
לחלוס אותם מול שמיך,
לכאוב אותך ושוב להתאהב.

לשאת חלום מבטן, מדורות,
לשאול באביביך נחמה,
לחיות על פני ובתוכי האדמה
הנוראה והיפה הזאת.

ללכת שבי אחריך...

עם ערב הז קולנו יעלה,
מבוקר-יום אלינו הוא יבוא
ופדיונו יראה עד בוא ערבו,
מתי סוכת שלום עלינו תגלה.

ללכת שבי אחריך...

השיר על הארץ

מילים: יהושע סובול

לחן: יוני רכטר

בואו נשיר את השיר המטורף של הארץ
בואו נשיר את השיר הצהוב של החול
יחפניים מתהלכים לארכה ולרוחבה של הארץ
ועושים איתה אהבה, אנשים פורקי עול.

איפה הארץ ההיא, שקראו לה קטנטונת?

איפה אותה אהבה מגולגלת בחול?

אנרכיסטים הולכים בדרכים, לעורם רק כותנת

ובוערת אש בראשם ששורפת הכל!

תנו לשוב אל אותה הפינה הנדחת

איפה אותם החיים עם שמחת הפשטות

תנו לי מילים עזובות, מנגינה נשכחת,

להוציא מבין הקוצים קרעים של ילדות.

תנו לשיר את השיר החולה, הקודח,

פיאהב וזרוק אמיתי בלי זהות וזכויות

תנו לי לחזור בדרכים החולות אהבה לירח,

שוב לחזור וללכת יחף על שברי זכויות.

תנו לי לשוב אל אותה הפינה הנדחת...

בואו נשיר את השיר המטורף של הארץ

בואו נשיר את השיר הצהוב של החול

יחפניים מתהלכים לאורכה ולרוחבה של הארץ

ועושים איתה אהבה אנשים פורקי עול.

אל ארצי רחל

לא שרתי לך, ארצי,
ולא פארתי שמך
בעלילות גבורה,
בשלל קרבות;
רק עץ - ידני נטעו
חופי ירדן שוקטים.
רק שביל - כבשו רגלי
על פני שדות.
אכן דלה מאוד -
ידעתי זאת, האס,
אכן דלה מאוד
מנחת בתך;
רק קול תרועת הגיל
ביום יגה האור,
רק בכי במסתרים
עלי עונייך

תבואת השגעון

מספר רבי נחמן מברסלב ומוזדפס בספר "כוכבי אור" על המשל מהתבואה:
פעם אחת אמר המלך לאהובו, השני למלך: באשר אני חוזה בכוכבים, רואה אני שכל
התבואה שתגדל בשנה זאת - מי שיאכל ממנה יהיה נעשה משוגע. אם כן נטכס עצה.
ענה לו (השני למלך): שעל כן יכינו לעצמם תבואה, שלא יצטרכו לאכול מתבואה הג'ל.
וענה לו המלך: אם כן כשאנחנו לבד לא נהיה משוגעים, וכל העולם יהיה משוגע, אז
יהיה להפך, שאנחנו נהיה המשוגעים!
על כן בוודאי נצטרך גם כן לאכול מהתבואה.
אבל נסמן סימן על מצחינו שנדע על כל פנים שאנחנו משוגעים.
שאם אהיה מסתכל על מצחך וכן כשתסתכל על מצחי - נדע מהסימן שאנחנו משוגעים.

אילו "שיגעונות" קיימים
היום בעולם? האם אנחנו בוחרים
לאכול מהתבואה המשוגעת,
או שומרים על עצמנו מחוץ
לשיגעונות?

סיפור זה קיים גם בגרסה
ערבית ויהודית. בגרסאות אלו, המלך
בוחר לאכול מן המזון הקלוקל הגורם לשיגעון.
נראה כי פתרון ה"סימן על המצח" הוא פתרון
יהודי- חסידי. אילו "סימנים על המצח" מציעה
התרבות היהודית? האם שנת השמיטה
יכולה להוות סימן כזה?

מודה אני

מילים ולחן: מאיר אריאל

מודה אני

לפניך ולך

על כל החסד והאמת והטובה והרעה והטובה

שעשית עמדי

ועם ביתי

ועם קרובי וידידי ועם בני עמי

ועם ארצי, ועם כל העולם והאדם

אשר בראת.

בלאט, חרש חרש

אט אט, טופפות

עמידות עמידות לקראתנו,

ואת מחייכת אלי מתוך השינה.

יהיה לנו טוב, טוב מטוב, טוב מאוד,

זה מתחיל כבר בבוקר בבוקר

את צוחקת אלי

מתוך מתוך השינה.

ואילו פינו

מילים: מתוך תפילת שבת

לחן: שלמה גרוניך

ואילו פינו מלא שירה כים

ולשונו רינה כהמון גליו

ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע

ועינינו מאירות כשמש וכירח

וידינו פרושות כנשרי שמיים

ורגליו קלות כאיילות

אין אנחנו מספיקים להודות לפניך

ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו

ולברך את שמך מלכנו

על אחת מאלף אלפי אלפים

וריבי רבבות פעמים הטובות

ניסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו.

עֲבָדִי זָמַן עֲבָדִי עֲבָדִים הֵם

עֲבָד ה' הוּא לְבַד חֲפָשִׁי.

על פֵּן בְּבִשֵׁשׁ פֶּל אֲנוֹשׁ חֲלָקוֹ / 'חֲלָקִי הִי' אֲמַרְהָ נְפָשִׁי.

(וריה"ל)

שנת השמיטה מציעה לנו

להרפות לרגע ממירוץ החיים ולהיזכר

בדברים החשובים לנו באמת.

מהם הדברים שאליהם אתם מרגישים

משועבדים? כיצד ניתן "להיענות" להזמנה

של השמיטה בהקשר זה, להרפות את

כבלי השעבוד, ולהתחבר למה שטוב

וחשוב?

ים השיבולים

מילים: יצחק קינן

לחן: חיים אגמון

ים השיבולים שמשכיב

על גליו לשוט יצא הרוח.

אלף חיוכים אלי שלח האביב,

שמש חביבה יצאה לשוח.

על המיתרים המפיקים צלילי זהב,

הם המזמרים אל מול התכלת.

אלף מלאכים השרים שלום לסתיו,

נושקים ומלטפים פצעי שלכת.

לה לה לה...

גם האהבות באור נפלא,

שוב פורחות כולן בשדות הזמר,

אלף חיוכים שלוחים אלייך, ילדה

זר שירים קטף לך משורר.

יש אומרים: "נפלא הוא ריחן של אהבות".

יש אומרים: "אורן הוא ים של זיו".

אלף ציפורים לקולך שיר מזמרות,

יפית כה ילדתי מן האביב.

לה לה לה...

ים השיבולים, אלף חיוכים, אלף מלאכים.

צהלת החיים הראשונה הפוגשת את האדם בהקיצו משנתו ומוצא

הוא לפניו עולם מלא וחדש בכל מלאו וטובו, היא מרימה את אור השכל

הפנימי... ומתעלה הרוח... והאדם ברגש תודתו מודה הוא על האמת ומקיים

את עומק אמיתתה של ההכרה הרוחנית, ומעיד על כל אור החיים שהוא

נובע כולו ממעיין הטוב... (הרב קוק, מתוך סידור "עולת ראייה")

במילה העברית "תודה" יש כפל

לשון. כיצד מאפשרת "הודאה"

את ה"הודיה"?

מה מעניקה לאדם ההתבוננות על העולם

כפי שהוא, מזווית ראייה שאינה יצרנית

אלא מודה על הקיים?

שיר למעלות תהילים קכא

אשא עיני אל-ההרים, מאין יבוא עזרי

עזרי, מעם ה', עושה שמים וארץ.

אל ייתן למוט גלגך, אל יגוס שומרך.

הנה לא יגוס ולא יישן שומר ישראל.

ה' ישמרך ה' צלך על-יד ימינך.

יופם השמש לא יככה וירח בלילה,

ה' ישמרך מכל רע, ישמור את נפשך

ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם

מאגר
פעילות
לט"ו בשבט

הכנת יצירה מהטבע

- לאסוף עלים, גבעולים, איצטרובלים, בלוטים ולהרכיב מזה יצירה אישית/קבוצתית על בד גדול פרוס/ מובייל טבע
- הכנת מנדלות מגרעינים/זרעים/קטניות

סיור צמחי בר ומרפא

- לעשות סיור מסביב לאזור שבו אתם נמצאים כרגע- כמעט בכל מקום תמצאו צמחי בר למאכל, נסו לזהות אותם, לטעום אותם.
- הכנת חביתת ירק עם הסרפד שקטפתם זה עתה.
- הכנת תה צמחים מצמחי מרפא המצויים בחוץ - לבנדר/רוזמרין.
- הכנת שקית ריחנית מצמחי המרפא הריחניים. (גם פה לבנדר ורוזמרין הכי מצויים אך שווה לחפש עוד ועוד

בואו נגדל מירקות

- נסו לחשוב מה אתם רוצים לנסות לגדל על אדן החלון בכיתה/בקהילה/ בבית והכל מירקות נגישים שיש לכם בבית או במכולת הסמוכה.
- ראש סלרי יצמיח לכם עלים רעננים ושורשים. (אפשר גם בכוס מים וגם לשתול באדמה).
 - ראש גזר יצמיח מחדש עלים אם יהיה בשכבת מים דקים.
 - חצי עגבניה תנבט במידה ותכסו אותה באדמה כאשר הזרעים כלפי מעלה ותדאגו שהאדמה תשאר לחה.
 - זרעי הפלפל הנמצאים בתוכו יכולים לנבוט ולהגיע עד שיח שלם
 - גרעין אבוקדו או בטטה שקועים עד החצי במים יכולים להצמיח לכם שיח מבלב שיקשט את הסביבה.
 - שן שום אחת שתתמינו באדמה תהפוך לראש שום שלם

זיתים כבושים מעשה ידכם

עצי זית מלאים כעת בפרי, מסיק זיתים זוהי חוויה מיוחדת והכנת צנצנת זיתים כבושים תשאיר לכם טעם של עוד.

מתכון:

- מלאו את הצינצנת זיתים (ניתן לחרוץ אותם לפני) הוסיפו-
4 כפות שמן זית
1 לימון
4 שיני שום קלופות
2 כפות מלח
- איטמו עם מעט שמן זית וסגרו את המכסה.
- הזיתים יהיו מוכנים לאכילה כעבור 6 שבועות. בתאבון!

ראש דשא מבקבוק!

מה תצטרכו?

- בקבוק פלסטיק בכל גודל.
 - דבק מספריים
 - עיניים ואביזרים להדביק על הבקבוק, בדים מכל סוג שהוא שאתם רוצים למחזר. זה המקום לגזור, ולהדביק לראש דשא צעיר, חולצה, פפיון.
 - אדמה וזרעי דשא/קטניות מכל הסוגים (עדשים, שעועית, חמוס וכו') שיגרמו למגוון צמיחות מעניינות.
 - אז שורה תחתונה-
- גזרו את הבקבוק במרכזו, הדביקו וקשטו כרצונכם, הוסיפו אדמה וזרעים/קטניות ודאגו שהאדמה תשאל לחה.

רוצים לשמוע עוד על העשייה שלנו?

קישורים לפייסבוק: www.facebook.com/kaiamutivrit

לאינסטגרם: www.instagram.com/bar.kaima

לאתר של טבע-עברי בר קיימא: www.tevaivri.org.il

למרכז למידה מקוון חינוכי - www.tevaivri.org.il/learning-center

כִּי בְשִׂמְחָה תֵצְאוּ, וּבְשָׁלוֹם
תִּזְבְּלוּ; הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת,
יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה,
וְכָל-עֵצֵי הַשָּׂדֶה, יִמְחֵאוּ-כָף.

(ישעיהו נה יב)

כתיבה: ישראל גלון, עינט קרמר • צילומים: ישראל גלון • עריכה: עינט קרמר
עריכה לשונית: שירה מרמורשטיין • עריכה גרפית: עידית נבו
עדכון עריכה: הילה הויזמן • הפקה: משרד החקלאות ופיתוח הכפר

לשימוש פנימי בלבד! © כל הזכויות שמורות למחברים ולאקו"ם